

«УКРАЇНА - ЦЕ МИ, ЇЇ ЛЮДИ...»

Так вважає лікар Вей Мин-Е, китаєць за походженням, академік Національної академії проблем людини України, керівник приватної клініки, яка працює за методикою Чжень-цзю, що базується на голковколуюванні та припалюванні. Для мудрого лікаря Вея (а ще його називають Володимиром Михайловичем) Україна асоціюється не з чиновниками, як це буває здебільшого (бо вона чи то демократична, чи то тоталітарна, чи президентська, чи парламентська), а з її громадянами, тими, кого він лікує, з ким спілкується, до яких належить і сам. І до цієї України лікар Вей ставиться з любов'ю, бо інакше і терапія не давала б належних результатів. Оскільки тут, як він сам зізнається, важливі не лише голки, але ще й серце і душа.

А за доказами щодо його щирості (якщо такі потрібні) далеко ходити не доводиться. Свого часу лікаря запрошували працювати до Москви, пропонуючи найкращі умови, запрошували і в Німеччину з фантастичною (2 тис. доларів на день) оплатою праці, але він тут, у Криму, ще з 1988 року, і кращої долі собі не бажає. В Сімферополі — його клініка, що була відкрита за радянських часів як кримська філія Академії медичних наук СРСР, тут і квартира, виділена Кримським обкомом компартії, представником якого вдалося переманити лікаря Вея з Казахстану, куди він переїхав зі своєї батьківщини ще у 1960 році, втікаючи від китайської культурної революції.

Намагаюся зрозуміти, що ж то було за таке явище, здатне розлучити з матір'ю, братом, сином.

— Люблю правду, — скупко пояснив доктор Вей. — І якщо голодні, то не скажу, що ситі. А це вже означає нібито я — ворог.

У Радянському Союзі прийняли китаєця добре, на роботу направили в колгосп Абай Талди-Курганської області, що в Казахстані. Але не лікарем-терапевтом, як працював він у себе вдома, а звичайним робітником-колгоспником, бо китайські дипломи в СРСР тоді не визнавалися. А позаду у лікаря Вея був не тільки медичний інститут, а ще і єдиний у світі інститут Чжень-цзю терапії. Тож молодий фахівець і не припиняв займатися медичною практикою, приймаючи хворих у себе вдома. Та чи варто було втікати від переслідувань за тридев'ять земель, щоб зіткнутися з тією ж проблемою в іншій державі?

(Закінчення на 6-й стор.)

ВІДЛУННЯ
ЧОРНОБИЛЯ

ЧОРНОБИЛЬСЬКИЙ
ВІТЕР
ПО ДУШАХ
МЕТЕ...

стор. 3

УРОК
УКРАЇНСЬКОЇ

УТРАКВІЗАЦІЯ
СЕВАСТОПОЛЬСЬКОЇ
ШКОЛИ
І ОСВІТИ

стор. 5

ШЕВЧЕНКІАНА

ХТО
ЗОБРАЖЕНИЙ
НА АКВАРЕЛІ
ТАРАСА
ШЕВЧЕНКА?

стор. 9

«ГРОМАДСЬКЕ ВИЗНАННЯ-2012»

20 квітня у Севастопольському українському культурно-інформаційному центрі пройшов Форум «Громадське визнання — 2012», у якому взяли участь творчі колективи, громадські організації, працівники культури, освіти, науки, чия діяльність отримала визнання та суспільний резонанс.

Форум проводиться під гаслом «Честь маю жити в Севастополі» вже 9 років поспіль. Завдяки йому органи влади мають змогу враховувати громадську думку під час представлення до нагород, звань та інших форм заохочення громадян, організацій та творчих колективів міста. У заході взяли участь представники управління внутрішньої політики міської

державної адміністрації та керівництво Гагарінського району Севастополя.

Номінації форуму визначали заслуги за вагомих внесок в економіку, охорону здоров'я, науку, освіту, виховання молоді, збереження довкілля, розвиток та підтримку культурного спадку і традицій, високу виконавчу майстерність та досягнення, здобуті на державних та міжнародних конкурсах.

Серед лауреатів цього річного форуму були члени ветеранських організацій: їх нагороджували в першу чергу.

За вагомий внесок у справу патріотичного виховання молоді, збереження культурного й духовного спадку дипломом нагороджений Микола Гаврилович Клітний — віце-адмірал,

1929 року народження, який брав активну участь у розбудові Українського флоту. Попри свій вельми поважний вік, він і зараз працює науковим співробітником Наукового центру ВМСУ, нагороджений ор-

денами Богдана Хмельницького, Червоної Зірки, закордонними орденами та медалями. З 2009 року — голова Комітету ветеранів війни та військової служби міської організації ветеранів України. Для молоді Севастополя Микола Гаврилович є прикладом самовідданого служіння Батьківщині.

Головним греком Севастополя називають Олександра Григоровича Криву-Апазіді, голову Національно-культурного товариства греків Севастополя. За любов до власної культури й толерантне ставлення до культур інших народів, що населяють Крим і Севастополь, він користується особливою по-

вагою городян. Депортований разом з родиною у 1944 році, він тривалий час проживав в Узбекистані. Повернувшись до Севастополя, Олександр Григорович очолив товариство греків, став громадським редактором грецької радіопередачі «Ясас».

(Закінчення на 6-й стор.)

Микола Гаврилович Клітний

Олександр Крива-Апазіді

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,
трудоий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети "Кримська світлиця" нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства "Просвіта" "БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ"

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована Міністерством юстиції України
Ресстраційне свідоцтво КВ № 12042-913ПР від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.

Рукописи не рецензуються і не повертаються. Листування з читачами - на сторінках газети.

Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора - (0652) 51-13-24
відділів - 51-13-25

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5, 2-й пов., к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua
Друкарня: ТОВ «ВПК «Експрес-Поліграф» вул. Фрунзе, 47-б м. Київ, 04080

ВИДАВЕЦЬ -
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»
Генеральний директор
Олеся БІЛАШ
03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1,
тел./факс (044) 498-23-63
Р/р 37128003000584 в УДКСУ у м. Києві МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail: vidavnicтво@gmail.com

БУДІВНИЦТВО УКРИТТЯ НАД ЧАЕС ЗАВЕРШАТЬ ЗА ТРИ РОКИ

Завдяки міжнародній підтримці Україна виконає взяті зобов'язання і в 2015 році завершить будівництво нового об'єкта «Укриття» (конфайнменту) над аварійним четвертим енергоблоком ЧАЕС, а також сховища відпрацьованого ядерного палива. Про це заявив, перебуваючи в Японії з офіційним візитом, міністр надзвичайних ситуацій Віктор Балага на 45-ій щорічній конференції Японського атомного промислового форуму (JAIF) в Токіо.

Глава МНС висловив вдячність світовій спільноті за наукову, технічну, фінансову та гуманітарну допомогу в ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

Він також зазначив, що за обсягами виробництва електроенергії українські АЕС посідають восьме місце у світі, а стратегія розвитку національного ПЕК до 2030 року передбачає, що половина електроенергії в Україні вироблятиметься на атомних станціях.

На даному етапі Україна не може відмовитися від ядерної енергетики, зазначив урядовець, але уроки Чорнобиля і японської «Фукусіми-1» зобов'язують дуже відповідально ставитися до подібних технологій.

Як заявив на нещодавньому Саміті з питань ядерної безпеки Президент України Віктор Янукович, будівниц-

тво нового конфайнменту на ЧАЕС почнеться 26 квітня 2012 року.

Сума залучених міжнародних донорських коштів для перетворення ЧАЕС в екологічно безпечний об'єкт, за даними Європейського банку реконструкції та розвитку, становить близько 750 млн. євро.

МУЗЕЙ ЧОРНОБИЛЯ В ЄВПАТОРІЇ

Музей «Зірка Полин», де представлена найбільша в Криму експозиція, що розповідає про аварію на ЧАЕС, відкрито в Євпаторії в 26-ту річницю трагедії — 26 квітня, повідомила прес-служба мерії.

«Серед експонатів — копії архівних документів, які раніше були засекречені,

оригінали фотографій радіологічної розвідки, виконаних у перші дні аварії, особисті речі ліквідаторів — дозиметри, респіраторні маски, накопичувачі радіоактивного випромінювання, індивідуальні перепустки на в'їзд у зону відчуження, особисті фотографії», — йдеться в прес-релізі.

Одним із експонатів музею стала об'ємна панорама завдовжки сім метрів.

«Це — інформаційно-ознайомлювальне панно з насиченим візуально-оглядовим рядом. На ньому представлено безліч ілюстрацій і матеріалів — від будівництва атомної станції й будови реактора до хронології наслідків вибуху», — розповіли в прес-службі.

У приміщенні встановлено великий плазмовий екран, на якому демонструватимуть документи, фотографії й фільми чорнобильської тематики, а також фільм майстра пісочної анімації Ксенії Симонової «Вічні сльози».

Музей розташовано в сквері пам'яті Героїв Чорнобиля.
<http://crimea.unian.net>

КРИМ ОЧІКУЄ ПОНАД 6 МІЛЬЙОНІВ ТУРИСТІВ

Голова Ради міністрів Автономної Республіки Крим Анатолій Могильов вважає, що в нинішньому курортному сезоні на півострові відпочинуть понад 6 млн. туристів. Про це він повідомив під час «гарячої лінії», організованої в редакції «Комсомольская правда в Україні», повідомляє кореспондент УКРІНФОРМУ з посиланням на прес-службу кримського уряду.

«Ми чекаємо на понад 6 мільйонів туристів цього року. У період сезону до Криму приїжджають до мільйона автомобілів», — зазначив А. Могильов.

Він висловив впевненість, що тра-

диційні спроби дискредитувати кримський курорт на початку сезону за допомогою неправдивої інформації не позначаться на турпотоці.

«Зараз нічого такого не відбувається. Крим працює у звичайному штатному режимі. Я глибоко переконаний, що російських туристів приїде не менше, ніж минулого року», — сказав Могильов.

Він також зазначив, що кримська влада активно популяризує санаторно-курортні можливості півострова, у тому числі бере участь у вітчизняних і міжнародних туристичних ви-

ставках. «Ми пропагуємо і популяризуємо Крим як регіон, де можна комфортно відпочити», — резюмував глава кримського уряду.

До кінця травня представники міжнародного пізнавального телеканалу Russian Travel Guide TV (RTG TV) планують завершити зйомки трьох фільмів, присвячених Криму. Для зйомок обрано три курортні міста — Ялту, Євпаторію і Саки. Фільми покажуть у 2012 і 2013 роках і транслюватимуть російською, англійською і турецькою мовами.

Крім того, восени знімальна група телеканалу RTG TV планує зняти ще три фільми про Крим.

У КРИМУ ВІДКРИВСЯ НАЙБІЛЬШИЙ В ЄВРОПІ САФАРІ-ПАРК

Найбільший в Європі сафарі-парк «Тайган», загальна площа якого перевищує 30 га, відкрився в Білогірському районі Криму. Практично в природних умовах тут вільно гуляють більш як п'ятдесят левів, жирафів та інших екзотичних тварин. Про це повідомляє кореспондент УКРІНФОРМУ.

«Це ще один унікальний об'єкт Криму, який, без сумнівів, стане привабливим для туристів. Це ще один інвестиційний проект, що працюватиме на благо крим-

чан», — зазначив на церемонії відкриття прем'єр-міністр АРК Анатолій Могильов.

Ініціатором і організатором відкриття сафарі-парку в цьому передгірному регіоні півострова на території колишньої військової частини став Олег Зубков, який заснував свого часу в Ялті перший в СНД приватний зоопарк «Казка».

Підприємець має намір реалізувати в Криму ще декілька проектів, які досі зберігає в таємниці: «Коли є підтримка з боку держави, з боку уряду, хочеться працювати і творити далі», — підкреслив він.

Для зручності відвідувачів по всій території сафарі-парку перекинута спеціальні містки, і левів можна спостерігати в реальному ареалі проживання. Тут представлено і єдину в Україні пару жирафів, а також павичів, мавп, верблюдів, леопардів, ведмедів, оленів, зебр і страусів. Усього тут мешкає понад півтори тисячі екзотичних тварин і птахів.

До послуг відвідувачів екологічний транспорт — відкриті електромобілі, а також готель і окремі екзотичні послуги. Одна з них — «левеня в номер». Зупинившись у готелі «Сафарі», буквально в десяти метрах від огорожі з левами, можна не лише прокидатися під їхній царственный рик, але й погратися в номері з маленьким левеням.

Як повідомлялося раніше, 18 квітня Верховна Рада Криму ухвалила рішення про присвоєння сафарі-парку «Тайган» статусу зоологічного зі внесенням до заповідного фонду АРК.

ВІДОМОСТІ, ВКАЗАНІ В ДЕКЛАРАЦІЇ ПРО МАЙНО, ДОХОДИ, ВИТРАТИ І ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ФІНАНСОВОГО ХАРАКТЕРУ ЗА 2011 РІК
Плакіді Віктора Тарасовича — Постійного Представника Президента України в Автономній Республіці Крим

Загальна сума сукупного доходу становить 219 500 грн., у тому числі: заробітна плата — 173 084 грн., матеріальна допомога — 20 413 грн., дохід від науково-викладацької діяльності — 26 003 грн.

В. Плакіді належать квартири площею 69,5 м² та 113,3 м²; житловий будинок — 210,5 м²; земельні ділянки — 800 м² та 28 м²; мотоцикл ІЖПЗК (об'єм двигуна 350 см³), а також гараж — 48,8 м².

Він володіє цінними паперами номінальною вартістю 300 грн., сплачує витрати на добровільне страхування — 3 815 грн., погашення основної суми позики — 430 696 грн., погашення сум процентів за позикою 85 117 грн.

Сукупний дохід членів сім'ї — 600 520 грн., у тому числі: заробітна плата — 105 263 грн., матеріальна допомога — 15 257 грн., дохід від відчуження нерухомого майна — 480 000 грн.

Членам сім'ї належать квартири площею 50,1 м² і 77,9 м²; земельні ділянки — 400 м² і 120 м²; інше нерухоме майно — 55,9 м², 52,8 м², 15,4 м² та автомобіль TOYOTA RAV 4 2008 р. випуску (об'єм двигуна 1998 см³).

ВІДОМОСТІ, ВКАЗАНІ В ДЕКЛАРАЦІЇ ПРО МАЙНО, ДОХОДИ, ВИТРАТИ І ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ФІНАНСОВОГО ХАРАКТЕРУ ЗА 2011 РІК
Мамутова Ібраїма Енверовича — заступника Постійного Представника Президента України в Автономній Республіці Крим

Загальна сума сукупного доходу становить 150 347 грн., у тому числі: заробітна плата — 135 331 грн., матеріальна допомога — 15 016 грн.; доходи членів сім'ї — 26 184 грн.

І. Мамутову належать квартира площею 68,6 м²; житлові будинки площею — 523 м² та 30,6 м²; земельні ділянки площею 983 м² та 376 м²; автомобіль KIA Magentis 2007 року випуску (об'єм двигуна 1998 см³).

Він володіє цінними паперами номінальною вартістю 729 грн., сплачує витрати на добровільне страхування — 310 грн. та погашення основної суми позики — 55 685 грн., погашення сум процентів за позикою 7 014 грн.

Членам сім'ї належать цінні папери номінальною вартістю 500 грн.

Любов ПРОЦЬ

ЧОРНОБИЛЬСЬКА ХМАРА

Коли вона, поріддя злого вчора,
Під небом стала, чорна і німа,
То сьоме небо, зойкнувши:

— Потвора! —
Втекло ще вище, де космічна тьма.

Уже біда ворожила навколо,
В руках землі тремтів

небесний зонт...
Вона ж повзла понад квітучим

долом,

Ламаючи на друзки горизонт.

І він незримо і нечутно падав,
І сипався нуклідами згори
На голови нарадам і парадам,
На мовчазні червоні прапори.

Вона ж повзла — страшна,
як Божа кара,

Під нею світ невидимо горів.
З чужих гріхів сотворена,

та хмара
Гасила очі верб і яворів.

І заболіло серце у Говерли,
Як вся земля дощами потекла...
Рясні сади померкли і померли —
Без плоду і осіннього тепла.

І чорним болем світові горіти,
Допоки ватра спогаду горить, —
Біжать під тим дощем веселі діти
І просять, звівши личка догори:
— Іди, іди, дощику,
зварю тобі борщику...

ЧОРНОБИЛЬСЬКА ЛИПА

Я — липа, давня і стара,
Прабаба цій маленькій липці.
Тримає в пам'яті кора
Солодкі спогади про липні.

Їх цілий рій. Той рій бринить
І осіда мені на душу.

Звідкіль цей липень, що й на мить
Із болю чорного не зрушу?

Було, по мед через фронти
Бджола летіла в рік далекий...
Чому ж тепер не долетить?
Чому на мед не сушать глеків?

Уста кількох земних століть
Смак неземний медів пізнали.
Я нині знову повну кильть —
Лише для кого? — назбирала.

Так страшно: тиша голуба
Без птаха висоти не чує,
А мед мій, чую, п'є журба,
І страх в мені уже ночує.

Пече попечена кора,
І спомин душу вже морозить,
І на чорнобиль —

крап... крап... крап
Мої гіркі медові сльози.

Порожнє небо... Неживі поля...
А я ховаю очі у долоні...

Світ винувато дивиться здала
На липу, що вмирає в мертвій зоні.

ВЕЧІРНІЙ ЕТЮД

Вже вичерпаний день до споду.
Ковзне розмай за край душі —
Село шапчину небозводу
Насуне аж по спорихі.

Сахнеться зірка вечорова:
Там, ляляючи дикий жах,
Блука причинна коліскова
По вбитих атомом дворах.

Наступний номер «Кримської світлиці» вийде 11 травня.

ЧОРНОБИЛЬСЬКИЙ ВІТЕР ПО ДУШАХ МЕТЕ...

Чорнобильський вітер по душах мете, чорнобильський пил на роки опадає, годинник життя безупинно іде, лиш пам'ять, лиш пам'ять усе пам'ятає...

Спливають роки, все далі віддаючи нас від тих страшних квітневих подій 1986 року, а Чорнобильський вітер і досі мете по наших душах.

Чорнобиль 26 квітня 1986 року назавжди увійшов в історію, як страшна трагедія, найбільша екологічна катастрофа ХХ століття. Величезний викид радіації зробив Чорнобиль мертвою зоною, забруднив землю і ріки...

Мальовничий край із родючими землями, зеленими лісами, квітучими садами, тихими і швидкоплинними ріками... Хто б міг подумати, що настане час і українські краєвиди не приваблюватимуть, не чаруватимуть, а відлякуватимуть, нестигмуть небезпеку. Чорнобиль зранив душі, осиротив сім'ї, забрав життя у багатьох людей. Скільки б часу не пройшло, а дзвони Чорнобиля боєм і смутком відгукуватимуться у наших серцях.

У цей теплий весняний день ніщо не передбачало біди. Був час буйного цвітіння садів, передсвяткових турбот. Ночами співали солов'ї, місяць прокладав доріжки в чистих прип'ятських водах. 26 квітня 1986 року о 24 годині 23 хвилини тишу нічного полісся перервав могут-

ній вибух. Для людей почалося одне з найбільших випробувань — на мужність, витримку, професійну зрілість, вірність службовому та цивільному обов'язку. З цієї трагічної ночі, прозвучавши сигналом біди і горя мовами усіх народів планети, слова «Чорнобиль. Четвертий енергоблок» стали координатами всевітньої тривоги.

24 година 23 хвилини 26 квітня 1986 року. Менше десятка звичайних цифр, які поодиноці по суті своїй абсолютно нейтральні — цифри та й годі. А разом, саме у такому порядку, вони обернулися для людства небувалою трагедією, в епіцентрі якої опинилась благословенна українська земля.

Катастрофа. Ліквідатор. Евакуація. Переселення. Терміни, донедавна абстрактно далекі, але після 26 квітня не лише набралися по вінця радіоактивного пилу, вони стали ознакою і виміром людського горя, людської долі, людського життя.

Замуроване життя Чорнобильської зони: ні шелесту травинки, ні пташиного співу, ні веселої усмішки дитини, — нічого... похмура труна прекрасної землі, перед якою схилив голову «розп'ятий Христос». А раніше тут шуміли зелені гаї, дзюрчали струмочки, співали солов'ї та розплескувався навкруги веселий дитячий гомін, а тепер всепоглинаюча тиша

охопила тисячі людських сердець, обвела коло навкруги «мертвої зони».

Чорнобиль... Нині це слово знає увесь світ. Чорнобиль — це мука і трагедія, це подвиг і безсилля, це пам'ять, це наш нестерпний біль.

Після трагедії населення не було достатньо поінформовано, масштаби її замовчувалися, від того постраждало ще більше людей. Коли такі усвідомили масштаби того, що сталося, справжній розпач охопив людей. Зараз кожного року 26 квітня, у річницю аварії, у школах та інших навчальних закладах, по телебаченню та радіо проводять відповідні лекції, згадуючи безневинно загиблих та постраждалих... Це дуже добре і потрібно, бо допомагає людям уникнути повторення подібних трагедій. Хоча подібна катастрофа і сталася минулого року в Японії, але там «спрашовала» природна стихія, а не людський фактор.

Вибух на ЧАЕС міг би стати останнім днем для України, якби у вогнище палаючого реактора не кинулися прип'ятські пожежники і нічна зміна станції, жертвуючи собою, щоб скувати масштаби катастрофи. Через кілька годин їх, спалених радіацією, заміняли інші. А потім лік тих, які замінятимуть, піде на тисячі. На десятки тисяч. Аж поки вони не вга-

мують шал катастрофи. І буде ім'я їм, не знане досі у світі, — ЛІКВІДАТОРИ.

Але, на жаль, наше суспільство неоднорідне: серед нас є і герої-пожежники, які ціною свого життя рятували людство, а є і такі, що грабували покинуті оселі...

Чорнобиль... Полин-трава... Це, певно, вона дала назву стародавньому місту на берегах Прип'яті. Чорнобиль — «чорний біль» нашої землі, який прийшов крізь роки у прекрасне українське місто і спустошив все живе, зранив землю і людей. Для людей цей край став мертвим, але природа продовжує жити і далі. Вона мовчки страждає за помилки людей. Повертаються у безлюдну зону птахи і дивуються, чому не чути людського гомону, чому тут немає життя. У цій місцевості живуть здичавілі тварини, навіюють тяжкі думки безлюдні будинки.

Але не тільки екологічні проблеми висвітлює Чорнобиль. Чорнобиль духовний — це теж екологічна проблема, проблема екології душі людської. Можливо, чорнобильська трагедія не набула б такого розмаху, коли б тоді у державі не було так багато брехні. І ті, хто зобов'язаний був вчасно сказати людям правду, не зробили цього, вийшлися нечесними, чорними душею, бо думали не про людей, не про майбуття, а про свої «кар'єри» та «премії»

— у цьому трагедія тогочасного суспільства. Доречі, аналогії присутні і сьогодні серед «державних мужів». Чорнобиль — це незагоєвана рана на тілі нашої планети. Це наша українська і світова трагедія. Людське недбальство, глум, знущання з природи, сучасна наука з її фантастичною, не завжди контрольованою могутністю призвели до найбільшої атомної катастрофи ХХ століття. Ядерний жах не обминув нікого. Ще дуже багато років він нагадуватиме про себе. Завжди пам'ятаймо тих, хто

стояв пліч-о-пліч, але зараз їх немає серед живих, тих, хто ціною свого життя став на заваді «ядерної чуми», вони завжди будуть у наших серцях.

Берегти природу, екологію навколишнього середовища мусить кожен із нас, як і дбати про екологію, чистоту своїх вчинків, дій і почуттів.

І я впевнений, ці поняття невіддільні одне від одного.

Євген НЕДИЩУК,
депутат Волинської
обласної ради, голова
міської організації
«Афганці Чорнобиля»

Закон України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» працює в нашій державі вже не один рік. Про те, які права він надає нині цій категорії пільговиків, наскільки дієво підтримує ліквідаторів, постраждалих та членів їхніх сімей, зокрема й дітей, кореспондент УКРІНФОРМУ попросила розповісти директора Департаменту соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, Міністерства соціальної політики України Олену КРАВЧЕНКО.

— Олено Сергіївно, чи багато пільг передбачила держава для соціального захисту чорнобильців?

— Відповідно до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» громадянам встановлено близько 100 видів пільг, компенсаційних виплат, доплат і різних видів допомог. Вони надаються згідно з приналежністю до відповідних категорій постраждалих. Таких категорій передбачено у Законі чотири — перша, друга, третя та четверта.

Нині в Україні перебуває на обліку 2 186 469 громадян, постраждалих унаслідок Чорнобильської катастрофи, з яких 249 688 — учасники ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС. З них до 1 категорії належать 67 302 особи, до 2 — 143 631 та до 3 — 38 755 осіб. Окрім того, нараховується й 1 936 781 потерпілих унаслідок Чорнобильської катастрофи: 47 996 громадян мають першу категорію, 62 130 — другу, 444 243 — третю та 903 564 — четверту. Відповідні пільги передбачила держава й для 2 119 осіб, які працювали за межами зони відчуження на роботах з особливо шкідливими умовами праці, та для майже 477 тис. дітей.

— Навпевне, не зайвим буде дізнатися — про які, власне, пільги йдеться?

— Іхній перелік доволі великий, тому назву лише найважливіші з них. Це — безплатне придбання ліків за рецептами лікарів, щомісячна виплата грошової компенсації вартості продуктів харчування для постраждалих громадян 1 та 2 категорій, 50-відсоткова знижка плати за користування житлом, комунальними послугами та телефоном (1 та 2 категорії), безплатне забезпечення автотранспортом для громадян 1 категорії, інвалідність яких пов'язана з наслідками Чорнобильської катастрофи, забезпечення санаторно-курортним лікуванням усіх категорій постраждалих, включаючи дітей, або виплата компенсації за невикористану путівку.

Сюди ж належить та чорнобиль-

ців 1 та 2 категорій і виплата допомоги в розмірі трикратної середньомісячної заробітної плати у разі звільнення працівників у зв'язку з ліквідацією, реорганізацією, скороченням чисельності або штату підприємства та безплатне користування всіма видами міського та приміського транспорту. Окрім того,

ЧОРНОБИЛЬСЬКІ ПІЛЬГИ ТА РОЗМІР ДОПОМОГИ НЕ ЗАЛЕЖАТЬ ВІД СТАТКІВ ЇХ ОТРИМУВАЧІВ

чорнобильці 1 та 2 категорій мають право раз на рік на додаткову відпустку зі збереженням заробітної плати строком 16 календарних днів та на безплатний або пільговий проїзд до будь-якого пункту України та назад (відшкодування 100 та 50 % вартості проїзду для громадян 1 та 2 категорій відповідно).

Захищає Закон і громадян, які проживають або працюють на території радіоактивного забруднення. Їм передбачена виплата щомісячної грошової допомоги у зв'язку з обмеженням споживання продуктів харчування місцевого виробництва та особистого підсобного господарства, доплата за роботу, а також надання додаткових відпусток громадянам, які працюють чи перебувають у відрядженнях на забруднених територіях.

Доволі суттєвою є й преференція щодо зменшення пенсійного віку на 2-10 років та пільги при призначенні пенсій. Сюди ж належать і такі виплати, як одноразова компенсація ліквідаторам при встановленні інвалідності, одноразова компенсація сім'ям за втрату годувальника та батькам померлих із числа учасників ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, смерть яких пов'язана з наслідками цієї катастрофи, та щорічна допомога на оздоровлення громадянам, постраждалим внаслідок Чорнобильської катастрофи категорій 1, учасникам ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС категорій 2 та 3,

евакуйованим із зони відчуження у 1986 році, дітям-інвалідам, інвалідність яких пов'язана з наслідками Чорнобильської катастрофи.

— Які ще преференції мають діти?

— До основних компенсацій та пільг, що надаються за Законом для потерпілих дітей до досягнення 18 років, належить щорічне безплатне забезпечення потерпілих дітей путівками на оздоровлення; безкоштовне перебування дітей у дошкільних закладах; щомісячна виплата на кожну дитину дошкільного та шкільного віку; безплатне харчування учнів середніх загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних закладів освіти, студентів

— 150 грн., а для студентів вищих III-IV рівня акредитації, які здобувають ступінь «бакалавра», «спеціаліста» або «магістра», — 170 гривень.

— Які кошти були спрямовані на забезпечення пільг із державного бюджету чи місцевих бюджетів?

— Хочу наголосити, що реалізація Закону у повному обсязі потребує понад 70 млрд. грн. Звичайно, таких фінансових можливостей у державі нині немає. Проте уряд робить все, що від нього залежить, аби видатки державного бюджету на соціальний захист та пенсійне забезпечення чорнобильців зростали з року в рік. Скажімо, у 2011 році

вони становили майже 7,8 млрд. грн. У Законі України «Про Державний бюджет України на 2012 рік» видатки на соціальний захист та пенсійне забезпечення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, враховані у загальному обсязі 11,8 млрд. грн., що на 43,8 % більше, ніж торік.

У 2012 році також збільшено проти минулого року й на 88,5 % видатки на комплексне медико-санітарне забезпечення та лікування. Загалом буде значно поліпшено медичне обслуговування майже 115 тисяч осіб. Зростає на 43 % й забезпечення інвалідів технічними та іншими засобами реабілітації — із 361,4 до 516,9 млн. грн. Окрім того, до цієї суми додатково виділено ще 97,4 млн. грн., довівши фінансування до 614 млн. грн. Безпрецедентне збільшення фінансування дозволить вперше забезпечити кожного інваліда протезом та візком.

— Які з названих вами пільг не потребують спеціального відлення коштів у держбюджеті?

— Сюди належить першочергове обслуговування у лікувально-профілактичних закладах та аптеках, переважне право залишення на роботі при звільненні працівників у зв'язку зі змінами в організації виробництва й праці, позачергове обов'язкове забезпечення їхніх дітей місцями у дошкільних закладах незалежно від відомчої підпорядкова-

ності, використання чергової відпустки у зручний для них час, а також отримання додаткової відпустки зі збереженням заробітної плати строком 14 робочих (16 календарних) днів на рік, вступ поза конкурсом до державних вишів, професійно-технічних закладів та на курси для професійного навчання, позачергове влаштування в заклади соціального забезпечення.

— Чи залежить розмір отриманої пільги, пенсії або допомоги від рівня заможності того чи іншого чорнобильця?

— Ні, не залежить. Тому хочу наголосити, що розтиражоване у ЗМІ твердження про те, що здебільшого користувачами пільг в Україні є не бідні, а заможні українці, чорнобильців жодною мірою не стосується. Адже за Законом право на користування пільгами дає посвідчення громадянина, постраждалого внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Статтею 14 Закону для встановлення пільг і компенсацій чітко визначено основні категорії осіб, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, серед яких виділено учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС (тобто громадян, які безпосередньо брали участь у виконанні робіт з ліквідації аварії та її наслідків, залежно від терміну та періоду роботи у зоні відчуження) та потерпілих від Чорнобильської катастрофи (громадян, які зазнали впливу радіоактивного опромінення внаслідок Чорнобильської катастрофи). Крім того, статтею 27 Закону визначено категорії неповнолітніх дітей, які належать до потерпілих від Чорнобильської катастрофи.

Статтями Закону встановлено також гарантовані державою компенсаційні виплати, доплати, різні види допомоги та пільги, які стосуються всіх постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи громадян відповідно до категорій. Пріоритетними категоріями були і залишаються інваліди з числа учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС та потерпілі від Чорнобильської катастрофи діти.

А це означає, що рівень заможності чорнобильських сімей чи окремих їх членів не може впливати на призначення та розмір сум компенсаційних виплат, доплат, а також різних видів допомоги та пільг.

Наталя АНДРУСЕНКО

ХТО ТАМ КРОКУЄ ПРАВОЮ?

Визначитися, де мешкає потенційно лівий електорат, не важко, навіть просто прогулявшись вулицею. Поряд із триметровими огорожами деінде все ще туляться маленькі, давно неремонтвані хатки. Моя — серед них. Тож уже багато років поспіль під вибори хтось нам передплачує комуністичну пресу — це і своєрідна «гуманітарка», і поштох до «правильного» мислення, а отже, і голосування.

Але мене чомусь не приваблює такий вибір. І справа не в комуністичному минулому нашої держави. Звинувачувати у злочинах компартійної системи якусь групу людей, що використовує колишній бренд, було б несправедливо. Бо, як свідчив один із дуже популярних раніше критиків-літературознавців, «всі ми вийшли із шинелі Гоголя», а якщо ближче до справи, більшість нинішнього керівництва та мільйонерів у Радянському Союзі теж не пасла задніх і мала таку можливість завдяки своїм компартійним та комсомольським квиткам. Це вони та вір-пенсіонери «багатотисячники» зажадали, аби рівень їхніх прибутків перевищував рівень прибутків найбільш багатих не в три-чотири рази, як це було за радянської влади, а в тридцять-сорок (ці цифри багаторазово озвучувалися по телевізору). Ось і зробили з простим народом те, що зробили, у той же час відкрестившись від свого минулого і назвавши себе демократами.

Претензії до комуністів у мене дещо іншого кштібу, бо хотілося б з'ясувати, хто такі вони насправді. Років 8-10 тому «засвітілася» у моєї поштової скриньці одна з кримських компартій. Замість гасла «Пролетарі всіх країн, єднайтеся» під назвою газети була фраза «Приватна власність священна». Даруйте, але яка приватна власність може бути у комуністів, котрим нічого втрачати, «окрім своїх ланцюгів»? То якщо їм дійсно нічого втрачати, значить, священним є саме оцей символ поневолення? Чи ці комуністи біля справжніх, класичних і не ночували? Зрозуміло, що згаданий «компартій» зіврати лівий електоральний куш так і не вдалося, і після виборів вона припинила своє існування.

Але ж газета «Комуніст Криму» і політична сила, яка її видає, живуть десятиліттями. І хоча беззмінний кримський лідер останньої Леонід Грач розсварився з Петром Симоненком і створив свою політичну партію, на змісті газети це аж ніяк не позначилося. Її візитівкою як була, так і залишається ненависть до своєї держави. Про це свідчить навіть назва рубрик, зокрема «Ітоги незалежності». Це спотворене українське слово, яке нібито не перекладається, як і зміст буквально усіх публікацій, свідчать про те, що головним антагоністом кримської компартії є не капіталізм (класовий ворог), а українська державність. І всі негативні явища в суспільному житті є не результатом зміни політичного устрою, а наслідком побудови Української держави. Нібито якби українці вже завтра відмовилися від своєї незалежності і пішли до когось в найми, то до людей повернулися б їхні колишні зарплати і пенсії з відповідною купівельною спроможністю, практично безкоштовне у всіх відношеннях житло і багато іншого, за чим так сумують ті, кому не вдалося прилаштуватися до нових умов життя. І увесь негатив, що накопичувався в суспільстві роками, компартійці намагаються повернути проти української незалежності, прозоро натякаючи, що у складі Росії лю-

дям зажилося б як і за минулих часів. Але ж там біля керма ті самі капіталісти, і Президент Росії є одним із найбагатших людей у світі! А щоб сконструювати мільярди доларів в окремих руках, треба на ту ж суму урізати бюджет російських трудящих. Втім, тамтешній капіталізм для місцевих комуністів є солодшим за мед із цукром, хоча буде він стосунки з Україною без будь-яких сентиментів (згадаймо газові війни, які б'ють по кишені кожного українця). Та для захисників знедолених це якось байдуже. Ось і увесь тобї класовий підхід, до речі, з ознаками національної зради.

Перед минулими виборами до ВР України нас бавили ще й газетою «Київський вісник», яка за духом мало чим відрізнялася від інших компартійних, а ось тепер переді мною ціла кучугура щоденної «Рабочей газеты». Не можу сказати, на відміну від попередніх випадків, що вона має не багато спільного з комуністичною ідеологією в смислі налаштованості на відстоювання інтересів тих, хто цього дійсно потребує. Третина життя, що пройшла в стінах українського парламенту, не минула-таки для Петра Симоненка дарма. Але це не

новленої межі, тож одержать право на половину мінімальної пенсії лише у 67 років, а за даними «соціального» міністра Криму Олени Семичасної, будуть прийматися на «пмж» у спеціальні будинки-інтернати, бо, ймовірно за все, не матимуть можливості навіть оплачувати комунальні послуги, мешкаючи у власній квартирі. А під каток перебудови ці люди потрапили не за власним бажанням і не через власну провину. Отже, якщо вже підвищувати страховий стаж, треба було зробити виняток для тих, кому лишилося до пенсії менше 10 років, як зробили його для пенсіонерів із захмарними пенсіями, бо цього нібито вимагає існуюче законодавство. Але щось не чула, аби комуністи пропонували до Пенсійного кодексу подібні поправки, більш за те, думаю, що вони цілком могли б бути прийнятими. Бо для якого ж то уряду буде втілювати спостерігати цілу армію старих знедолених людей, приречених на божування і вимирання?

З іншого боку, хтось, можливо, і дійсно зацікавлений, аби чаша народного гніву переповнилася шокнайшвидше. У тій же газеті

«есть общественное недовольство», «к нам в «Рабочую газету» таких писем приходит до десятка в неделю». Складається навіть враження, що попрацювали над цим цькуванням добре розгалужені компартійні структури з якихось не відомих широкому загалові причин, бо всі звинувачення щодо ведучого програми для неупередженої людини видаються абсолютно безпідставними. Чи це є своєрідною подякою за те, що Савік Шустер частенько запрошує на телефір комуністів і вони можуть в такий спосіб безкоштовно попіаритися? А якщо дійсно існує «общественное недовольство», то чи не шляхетніше перемкнутися на інший канал, ніж брудним шляхом виживати з телефіру програму, цікаву для більшості?

Можливо, тому, що саме з подібних програм можна дізнатися про такий прихований резерв для збільшення держбюджету, як податок на розкіш, запроваджений у багатьох авторитетних країнах світу, або ж про те, в який дикий спосіб формується фармацевтичний ринок України, де ліки в десятки разів дорожчі, ніж в інших країнах світу? І дізнатися зовсім не з вуст комуністичних лідерів, для яких, здавалося б, це і є їхнім хлібом насущним, як і конструктивні пропозиції щодо поліпшення ситуації.

Все це було б цілком нормально, бо на те й шука, щоб карасеві не дрімалося. Але знову стара пісня: «Досадно, до глибини души обидно, что нет больше Советского Союза, потеряли мы свою великую родину. И вот живем в «державе» под названием «незалежна» Украина. Посмешище, а не держава». Ще б пак, якщо в її парламенти — не політики, а клоуни!

Тривалий час лівою і дійсно українською політичною силою була для мене соціалістична партія на чолі з Олександром Морозом, аж доки він не «стушківався», побачивши себе об'єднаною фігурою під час останньої парламентської кризи. І хоч тоді його поведінка здавалася досить логічною, та до Верховної Ради соціалістична партія більше не потрапила. На зміну Олександрові Олександровичу, який знає напам'ять усього Шевченка і пише українською мовою непогані вірші, прийшли інші політики, серед яких новий секретар політради з питань ідеології Микола Рудько. Все його інтерв'ю газеті «Товарищ» півторарічної давнини просякнуте ідеями «нормалізації взаимоотношений с нашим историческим и цивилизованным партнером — Россией». М. Рудько активно поливає брудом недавніх соратників соціалістичної партії — «оранжевих», наголошуючи, що «плодотворним досягненням властної команди Президента України Віктора Януковича являється качественное улучшение взаимоотношений между Украиной и Россией».

Але впевнений прогноз про російських сил, до яких тепер належить і соціалістична партія, не справився. Стосунки з Росією й сьогодні залишають бажати кращого, та влада на цьому не заціклюється. А ось газету «Товарищ» більше мені не передплатили, і що думають з цього приводу соціалісти — невідомо.

Печать вторинності, внутрішньої залежності, страх перед майбутнім і відповідальністю за нього позбавили лідерів лівого табору харизми, а умовно лівий електорат — перспективи мати достатньо своїх представників у владі. Та ще більшим дефіцитом є сьогодні порядність, і її відсутність ні за якими ідеалами не приховати.

Тамара СОЛОВЕЙ

применшує його прагнення до залежності від російського капіталу. В статті «Единым фронтом за кровные права» читаємо: «Компартия выступает за поэтапное восстановление союзных отношений. А это, прежде всего, принятие антикризисной программы, вступление в Таможенный и Евразийский союзы...» Та і слово «независимость» щодо України частенько береться в цій газеті в лапки, чи не тому, що комуністи вважають Україну вже в усіх щойно згаданих союзах? А можливо, ця тема, як і тема другої державної мови, просто жуїка, яку можна жувати десятиліттями, хоча і зрозуміло — вона не споживна...

А тепер про соціальні ініціативи уряду, які комуністи охоче виголошують своєю перемогою. Мовляв, вичадили-таки у влади які-неякі поступки. Та якщо вони дійсно такі впливові, чому ж мовчали, коли приймалася нібито безальтернативна пенсійна реформа? І справа навіть не в тім, що жінкам доведеться працювати на п'ять років більше, — це досить поширена практика, справа у підвищенні одразу на 10 років мінімального страхового стажу. А це означає, що вже немолоді жінки, яких перебудова масово викинула із заводів та фабрик на базари і які працювали на господаря тривалий час без соціальних пакетів, розраховуючи на свої 10 та більше років радянського стажу, тепер опиняться за межами структурізованого суспільства. Вони вже не мають часу, аби, якщо навіть дуже пощастить, збільшити свій страховий стаж до встав-

наводяться деякі статистичні дані щодо нашого життя. Згідно з ними, зокрема, 70 % українських жінок — безплідні. Вірите? Особисто я знала лише одну міжню жінку, яка з невідомих мені причин не мала дітей. А якщо йдеться про 16-20-річних, то вони ще про свої проблеми зі статистиками не радилися. Це мені нагадало дані, які наводилися у телепередачі «Большая политика», де її ведучий Євген Кисельов запевняв, що радянські солдати в окупованій Німеччині кінця війни згвалтували 2 мільйони (!) німецьких жінок. Враховуючи, що наймолодшим з них сьогодні вже далеко за вісімдесят, а переважна більшість відійшла у вічність, провести подібне опитування просто неможливо, якого, зрештою, ніхто і не проводив, та і його нічим не підтвержені результати не заслуговували б на увагу. Але чому прибічники правої ідеї мають різко відрізнятися від лівих? Втім, горобець вилетів і, можливо, радянські солдати стануть тепер усі разом для когось не героями, а злочинцями...

Та ворогує «Рабочая газета» не з Кисельовим, а із Савіком Шустером, який нещодавно заявив, що на ім'я Президента, Прем'єр-міністра та керівництва телеканалу почали надходити масові групові звернення з різних куточків України, але нібито написані під копірку, з вимогою закрити його телепрограму. Це стало темою кількох першополісних статей. У них читаємо: «Начинается истерика о некоем заговоре», «ставка на скандал господина Шустера общеизвестна»,

ПАМ'ЯТНИК ВОЛОДИМИРУ ЛЕНІНУ ВІДКРИЛИ У КРАСНОАРМІЙСЬКУ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ, ПОВІДОМЛЯЄ АГЕНТСТВО «ІНТЕРФАКС-УКРАЇНА», ПОСИЛАЮЧИСЬ НА ПРЕС-СЛУЖБУ ДОНЕЦЬКОГО ОБКОМУ КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ.

На церемонію на вулиці Леніна міста Красноармійська, незважаючи на грозу, яка насувалася, зібралось близько 2000 городян і гостей міста. Приїхав також лідер Компартії України Петро Симоненко.

Перший секретар Красноармійського міськкому КПУ Денис Михайлов заявив, що «незважаючи на всі спроби чинної влади стерти з пам'яті українців усе, що пов'язане з ім'ям Володимира Ілліча Леніна, люди і досі з вдячністю згадують його». Ті, хто стоїть за руйнуванням обох пам'ятників Леніну в місті Красноармійську, хочуть переіменувати все хороше, що було в історії міста і його жителів, забути подвиг радянського народу, зазначив комуніст.

«Сьогодні, коли численні завойовані радянського народу потоптані і розкрадені купкою олігархів, усе більше українців усвідомлює неспроможність капіталістичного ладу, який прирік країну на злиденне існування. Настав час повернути країну трудовому народу — справжньому господарю багатств нашої батьківщини! І в цій великій справі керівництвом до дії для всіх нас має стати спадщина Леніна», — заявив у своєму виступі лідер КПУ П. Симоненко.

Пам'ятник являє собою півтораметровий бюст на колоні-постаменті (загальна висота близько 4 метрів).

Нагадаємо, що 5 травня 2010 року КПУ встановила пам'ятник Сталіну в Запоріжжі.

Після того бюсту Сталіна відрізували голову. Організація «Тризуб» заявила, що пам'ятник обезголовили її прихильники. Потім голову було встановлено на місці, однак 31 грудня цей пам'ятник підірвали. Підозрюваних у вибуху пам'ятника міліція так і не знайшла.

А 7 листопада минулого року КПУ відкрила реконструйований пам'ятник Сталіну в Запоріжжі.

НАПРИКІНЦІ КВІТНЯ В КІРОВОГРАДСЬКІЙ ОБЛАСТІ ВІДКРИЮТЬ ПАМ'ЯТНИК ХЛІБОРОБАМ СОСНІВКИ ТА НАВКОЛИШНІХ СІЛ, ЯКІ ЗАГИНУЛИ, ЗАХИЩАЮЧИ ВРОЖАЙ ВІД БІЛЬШОВИКІВ У 1920 РОЦІ. ПРО ЦЕ УНІАН ПОВІДОМИЛИ В «ХОЛОДНОЯРСЬКІЙ ІНІЦІАТИВІ».

Після жнив 1920 року червоноармійські продовольчі загони заповнили чигиринські села й силою забирали в селян хліб. Мешканці сіл Соснівка, Дев'ятка, Скаржинка і Тирнавка розібрали залізницю, щоб більшовики не могли вивозити зерно. Це призвело до кривавих сутичок, внаслідок яких загинуло чимало українських хліборобів.

Захід відбудеться в рамках уро-чистостей, присвячених вшануванню героїв Холодного Яру.

Пам'ятник зведено зусиллями «Холодноярської ініціативи» та історичного клубу «Холодний Яр», а ідея його встановлення належить відомому досліднику української історії Роману Ковалю. Творче втілення в граніт виконав скульптор Дмитро Бур'ян. «Я вклав душу в цей пам'ятник. Для мене це важливо, бо мій прадіди так само воювали й брали участь у повстанні проти більшовиків», — каже Д. Бур'ян.

Учасник «Холодноярської ініціативи» Андрій Юсов зазначає, що для українців цей пам'ятник «символізує прагнення українського народу до свободи й готовність до спротиву, що сьогодні є не менш актуальним, аніж у ті часи».

У КРИМУ ЗАКРИВАЮТЬ УКРАЇНОМОВНІ ШКОЛИ І КЛАСИ

На Кримському півострові закривають україномовні навчальні заклади. Як уже повідомлялося, у Севастополі місцева влада в рамках «економії та оптимізації» закриває єдину в місті україномовну школу-інтернат № 7. Міська рада ухвалила рішення з нового навчального року припинити там викладання, а школярів, які не захотять переходити до російськомовних шкіл, перевести до інтернату для дітей із затримкою психічного розвитку. Схожі проблеми виникли відразу у кількох школах Бахчисарайського району, а також у деяких інших районах Криму. Хоча у Бахчисарай батьки і представники громадськості продовжують боротьбу за право дітей вчитися українською мовою.

Загальноосвітня двомовна школа № 4 — єдина в Бахчисарай, де діє повноцінна українська паралель — україномовні класи з 1 до 11-го. Однак з наступного навчального року вона буде розірвана.

Управління освіти Бахчисарайської райдержадміністрації розпочало оптимізацію мережі навчальних закладів, і в рамках цього процесу в школі було оголошено, що прийом заяв до пер-

шого українського класу не проводитиметься, а нинішні 4 та 9 класи, в яких по 18 учнів, будуть розформовані.

Керівник районного відділу освіти Михайло Сергєєв пояснив Радіо «Свобода», що причина такої оптимізації — відсутність бюджетних коштів. За його словами, адміністрація вимушена йти на скорочення, а попадають під нього саме українські класи, бо вони

менш укомплектовані.

За даними Михайла Сергєєва, середня кількість учнів у російськомовних класах школи № 4 удвічі більша, ніж в україномовних: «Це нормально?! Хіба ми так добре живемо, що хтось має удвічі більше отримувати? В українському класі має бути 30 осіб. Буде 30 заяв — будь ласка: клас працює!» — заявив керівник Бахчисарайського районного відділу освіти Михайло Сергєєв.

Віра Хіхловська, мати дев'ятикласниці Ганни, каже, що боротиметься за права своєї доньки.

«Моя дитина не те, що просто читає, вона думає українською. І тепер ось так зламати її, завдати їй психологічної травми ми просто не можемо», — наголошує Віра Хіхловська.

Віру Хіхловську підтримує Зейнеп Абдураманова, мама трьох

дітей, які навчаються в українських класах. Вона розповіла, що хоче, щоб її діти були повноцінними громадянами України, тож рішення влади для неї — подвійне розчарування.

«Як я ось зараз прийду додому і скажу своїй дитині, що ти не будеш вчитися в українському класі? Як я дитині в очі подивлюся — вона хоче вчити українську мову, хоче жити і працювати у цій країні, тут облаштуватися зрештою?» — запитує Зейнеп Абдураманова.

Голова громадської організації «Український дім» Андрій Щекун показує більше сотні заяв батьків з проханням забезпечити їхнім дітям можливість вчитися державною мовою. Він каже, що на україномовну освіту в Криму є попит, але схожа проблема із закриттям українських класів —

також у бахчисарайській школі-гімназії і школі в селі Долинному цього ж району.

За словами Андрія Щекун, бахчисарайська громадськість вимагає від влади не лише не закривати вже створені українські класи: «На сьогодні в Бахчисарай слід відкрити повноцінну україномовну школу — заяв батьків буде достатньо», — переконаний Андрій Щекун.

Він повідомив, що українська громада Криму вже давно вимагає відкриття хоча б по одній україномовній школі в кожному районі автономії. Тим часом з районів надходить все більше повідомлень про плани влади закрити українські класи, яких і так не дуже багато у глибинці. Андрій Щекун сумнівається, що нинішня кримська влада здатна задовольнити мовно-освітні запити кримчан.

Володимир ПРИТУЛА

Українське слово у Севастополі стало вже занадто дорогим, а єдину українську школу міський бюджет флотської столиці України взагалі забезпечити не в силах. Тож у зв'язку з відсутністю достатніх коштів на утримання (треба трохи більше мільйона гривень на рік) закрили єдину у Севастополі українську школу.

Для української громади постанова Севастопольської міської ради від 10 квітня про закриття єдиної у місті української загальноосвітньої школи I-III ступенів — школи-інтернату № 7 стала своєрідним Пасхальним «подарунком». Інформаційні агентства не без злорадства передали інформацію, що «дітей з українського інтернату переведуть в інтернат № 4, який створено для дітей із затримкою психічного розвитку». Направивши українських дітей у «школу для розумово відсталих дітей», міська рада на тій же сесії затвердила «Регіональну програму розвитку російського мовного середовища в Севастополі на 2012-2016 роки». виявилось, що на відміну від затронутого українського інтернату, якраз для цієї програми у бюджеті міста на 2012 рік знайшовся — таки один мільйон гривень: на російську культурну діяльність виділено 778 тисяч гривень, на освіту — 128 тисяч, на підтримку російських ЗМІ та інші потреби «языка» — 88 тисяч. На думку депутатів, либонь, «великий і могучий» на відміну від української мови знаходиться мало що не в інкерманських штольнях, не почувеш її не побачиш, а на майдані Нахімова кляті націоналісти-україні за почуте російське слово вже за барки хапають. Тож на сесії міськради взялися «язык» рятувати, кошти українських платників податків у дотаційному місті, виявляється, для цієї справи таки знайшлися, про підтримку української мови, про кучмівсько-ющенківський колегіум-довгобуд, звичайно, на сесії вже взагалі не мовилося.

Запит восьми народних депутатів до Президента України стосовно неприпустимості закриття єдиного україномовного навчального закладу у Севастополі Верховна Рада України 13 квітня не підтримала.

Особливо красномовними, що засвідчили суть ухвалених рішень як у Севастополі, так і у Києві, стали коментарі до цих новин на місцевих сайтах, котрі протягом десятиліття натхненно пропагують у Севастополі «слов'янське братерство» та крайню необхідність двомовності.

ВМС України ще за часів президентства Ющенка від впливу на громадське життя міста були відсторонені, Конгрес українців Севастополя та ряд інших громадських організацій з цього приводу відмовчалися — говорити вже нічого, все сказано і продемонстровано. Лише голова Севастопольської

«Просвіти» заявив, що проти ліквідації українського навчального закладу не перечить: інтернат розміщувався у колишньому дитячому садочку і не мав багато чого необхідного з інфраструктури та матеріально-технічного забезпечення сучасного рівня навчання дітей, мовляв, ганьба для України вчити українських дітей у таких умовах.

Це дійсно так. Створений насамперед на вимогу військовослужбовців ВМС України у 1997 році, інтернат майже не розвивався. Вважалося, що єдина українська школа розміщується у дитячому садочку тимчасово, Президент Леонід Кучма ще напередодні своєї

складає більше 98 мільйонів гривень.

Та далі справа не пішла. І лише звернення III Всесвітнього форуму українців у серпні 2001 року до Президента України, листи Військової ради ВМС ЗС України та української громади до Кабінету Міністрів України пришвидшили будівельний процес. Активне будівництво розпочалося у 2008 році, коли севастопольську державну адміністрацію очолював Сергій Куницин. Тоді звели три поверхи конструкції будівлі, було навіть оголошено, що навчальний процес розпочнеться з 1 вересня 2010 року.

Тихо минулася ця дата. З приходом до

УТРАКВІЗАЦІЯ СЕВАСТОПОЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ І ОСВІТИ

другої каденції у 1998 році урочисто заклали камінь на місці будівництва української школи-колегіуму на 720 учнів. «Це буде найкраща школа у Севастополі», — заявив тоді Президент. Про свій патронат над школою-колегіумом заявила і Києво-Могилянська академія. Та камінь вандала пощипали, Кучма і нові керівники «Могилянки» про свої обіцянки забули, тож єдина українська школа і далі продовжувала тіснитися в колишньому дитячому садочку.

Коли до влади в Україні прийшов нинішній Президент, настала «табачниківська» оптимізація загальноосвітніх шкіл. Під «оптимізацію» у Севастополі першою попала школа-інтернат № 7 — прямо посеред навчального року у жовтні 2010 року чиновницьким розчерком пера в інтернаті закрили перший клас! З того часу попри протести батьків і української громади намагання позбутися української школи у Севастополі не припинялися. Кількість учнів поступово зменшилася з 200 до 50. Багато хто з батьків стверджують, що управління освіти свідомо зменшувало кількість учнів, відмовляючи батькам у прийомі заяв на навчання їхніх дітей в інтернаті.

Процес зменшення кількості вихованців постійно супроводжувався не лише закриттям першого, а за ним і наступних класів, а й вимогою до батьків перевести своїх дітей з українського інтернату в інші навчальні заклади. Це питання на колегії управління освіти розглядалося декілька разів.

А що ж школа-колегіум? Питання зрушилося з місця у 1998 році, коли вперше кошторис на її будівництво було включено у міський бюджет, кошторисна вартість якого з року в рік зростала і зараз

влади «команди професіоналів» Валерія Саратова будівництво української школи завмерло. На відміну від розвитку російської мови у бюджеті Севастополя 2012 року на будівництво української школи-колегіуму коштів не знайшлося зовсім. Так уже 13 років поспіль процес будівництва школи-колегіуму наочно демонструє ставлення місцевої влади до проблеми навчання дітей державною мовою.

Промайнуло 1 вересня 2011 року. Свідченням турботи Партії регіонів про майбутнє покоління громадян незалежної Української держави є могильна тиша на будівельному майданчику та перекинута рекламний плакат перед тривалим довгобудом. Великої біди в закритті єдиного українського загальноосвітнього навчального закладу в міському управлінні освіти і науки не бачать. За словами його керівника Ірини Заєць, батьки, які не хочуть, щоб їхні діти навчалися в інтернаті № 4, можуть влаштувати їх у будь-яку іншу школу. До того ж, кажуть, у місті є гімназії № 5 і № 8, де навчання дітей разом з російською проводиться й українською мовою. Чого вам ще треба?

При цьому реформатори севастопольської школи покладаються на досвід західних демократій, зокрема тих, де існує офіційна двомовність, — як у Канаді, Бельгії чи Швейцарії. Однак ніхто з них не намагається належним чином порівняти їхню специфіку з панівною в наших гімназіях, де українські діти лицемірно позбавляються своєї національної ідентичності.

Двомовність по-севастопольськи — це коли всі розмовляють російською, а українська мова у словнику носіїв російської заперечується й ігнорується. Саме з цієї причини у

наших же російсько-українських навчальних закладах скрізь панує російська мова, російський дух і «севастополеведення», педагоги між собою, діти на перервах та й директори гімназій спілкуються російською. Там відсутня українська мовна аура і практика, українська мова там звучить лише на уроках, є вторинною і не стає рідною для їхніх випускників. Інколи батьки жалуються, що, приводячи дитину до першого українського класу, досить часто чують від директора і таке: а чого ви дитину не віддасте до російського класу?

Відзначимо, що Україна на довгому шляху до своєї незалежності подібні реформи вже проходила. Реформування освітнього процесу у Севастополі повністю повторює польську шкільну реформу 1924 року. Тоді Польща, захопивши західноукраїнські землі, прийняла закон про утравквізацію, тобто про польсько-українську двомовність в навчальному процесі. Його автор професор Станіслав Грабські похвалювався в сеймі, що за двадцять п'ять років у Польщі українська проблема зникне зовсім. Згідно з цим законом були закриті всі українські гімназії і семінарії, українська кафедра у Львівському університеті, які існували з часів Австро-Угорщини. Це був прямий наступ на українську мову польського уряду у загальній програмі «полонізації» краю.

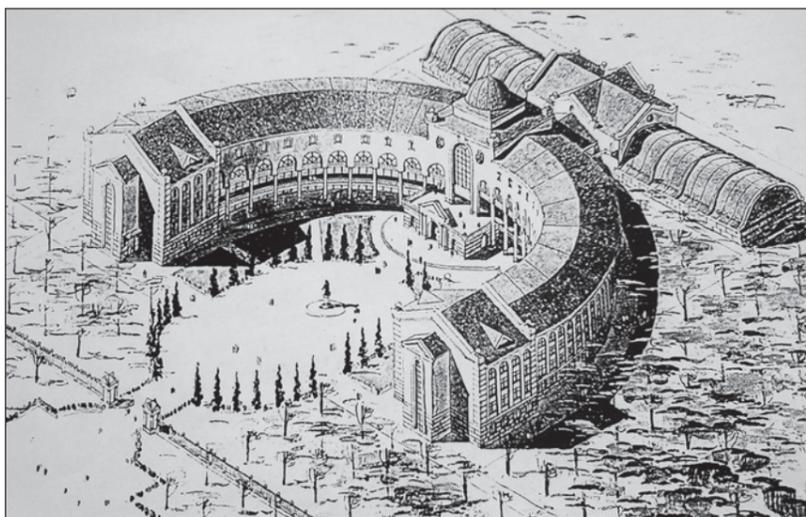
Щось подібне ми бачимо сьогодні у Севастополі при намаганні його повністю русифікувати. Чого Польща добила законом про утравквізацію? Добила масової радикалізації населення Західної України. Що виховують севастопольські чиновники від освіти, покаже час, бо українська проблема у місті, де 25 % його мешканців складають етнічні українці, не вирішиться протягом усіх двадцяти років незалежності України, навпаки, загострюється ще більше. Одна, хоч і більша частина мешканців, має постійне «право на історію і російський язык», інша — подібного права грубо позбавляється.

На завершення зазначимо, що німецькі нацисти, захопивши у 1942 році Севастополь, відкрили в окупованому місті українську школу. Севастопольська міська рада, абсолютну більшість депутатів якої складають члени Партії регіонів, у незалежній Українській державі єдину українську школу у Севастополі закрила. Здається, аналогії проводити тут не потрібно. Лише привітаємо лідера місцевих «регіоналів» Володимира Яцубу, як і лідера цієї партії в Україні загалом, із завершенням утравквізації шкільної освіти по-севастопольськи.

Мирислав МАМЧАК

м. Севастополь

На фото: проект і «заморожене» будівництво української школи-колегіуму в Севастополі

«УКРАЇНА - ЦЕ МИ, ЇЇ ЛЮДИ...»

(Закінчення.
Поч. на 1-й стор.)

Лікаря заборонили «незаконно» медичну практику, через що довелося навіть провести понад 8 місяців у слідчому ізоляторі. А щоб вмотивувати це затримання як дещо серйозне, йому працівники міліції підкинули ножа. Та обвинувачення все одно не склалися: затриманий невтомно повторював, що коли хтось рятує людину, яка тоне, за це не карають, а на його рахунок вже тоді були тисячі врятованих людських життів.

Поміж тим, слава про чудодійні голки лікаря Вея поширювалася світом. Дійшла вони й до Криму. В перші дні перебування лікаря на нашому півострові його возили по Криму, аж поки він не оглянув усі тутешні визначні місця. Зарплату лікарєві встановили, як трьом міністрам, — по 2,5 тисячі рублів на місяць. Але не забарилися і зміни, пов'язані з розвалом Радянського Союзу та подальшою лібералізацією у всіх життєвих сферах. З одного боку, тепер уже просто не могло виникнути питання про незаконне лікарювання, а з іншого, — з'явилося безліч шарлатанів від медицини, котрі розчищали собі шлях до людських гаманців від конкурентів. Жити і працювати стало небезпечно.

Але думати про це не доводилося. Життя лікаря Вея було нерозривно пов'язане з життями пацієнтів, які у книзі відгуків значають, що його «серце сповнене доброти і співчуття до хво-

рих», і дивуються, як він, уже далеко не молода людина, може пам'ятати їхні життєві історії, особливості сімейних стосунків, — усе, що довіряли йому люди, розкриваючись перед ним, як на сповіді.

У книзі відгуків можна ознайомитися і з майже фантастичними історіями, коли онкологічні хворі поверталися буквально з того світу. Цукровий діабет, гангрена, безпліддя, варикоз, розсіяний склероз, — ці й багато інших хвороб можуть залишитися для людини у минулому, щоправда, після досить тривалого лікування — двох-трьох курсів голковолювання по 30 сеансів кожний. Та особливо багато нарікань є сьогодні на лікарські помилки, які доводять людину до крайньої межі, коли, здавалося б, їх вже неможливо виправити. Мій співрозмовник пригадує дівчинку, організм якої після такого лікування став неспроможним виконувати свої найелементарніші функції. Яким же то було щастям для неї і матері, коли після багаторічних страждань втрачені функції почали відновлюватися! «Два з половиною роки я не спала», — пише в книзі відгуків одна з пацієнок, до якої знову повернувся сон. «Я потрапила до Бога!» — не стримує емоцій інша.

Довелось лікарєві одного разу побувати вдома і у тодішнього спікера парламенту, голови Соціалістичної партії Олександра Мороза. Запросили не на свято, а задля допомоги дружині Олек-

сандра Олександровича Валентини, яка потерпала від невиліковного розсіяного склерозу. Після першої ж процедури спостерігався позитивний результат — слав набряк із хворої кінцівки. Доктора Вея умовляли залишитися, аби він продовжив процедури. Та не звик голкотерапевт бути «придворним» лікарєм і не міг пожертвувати здоров'ям багатьох своїх пацієнтів, котрі чекали вдома, задля якоїсь особливої людини: запросив Валентину до Криму і повернувся в Сімферополь. Але більше її так і не побачив.

У чому ж секрет таких позитивних зрушень і майже нереаль-

них одужань? Справа в тім, що чжень-цзю терапія підвищує захисні сили організму, і той уже сам долає перешкоди на шляху до здоров'я.

Як зауважив лікар Вей, він не лікує лише паління, пиятику та наркозалежність, бо це просто шкідливі звички, а ще — СНІД та венеричні хвороби, бо ними можна заразитися. В іншому ж чжень-цзю терапія не має протипоказань ні за віком (її можна застосовувати як немовлятам, так і у глибокій старості), ні за будь-якою побічною патологією. А ще попросив наголосити, що має перед собою дві мети: повернення здоров'я й виховання хворого. І,

лікуючи не хворобу, а людину, мусить спочатку знайти першопричину її проблем.

У клініці я познайомилася з пацієнтами лікаря Вея із Москви. Кандидат технічних наук Станіслав Мамаєв оздоровлюється тут уже 10 років поспіль. Йому дошкуляють астма та проблеми із зором, і таке лікування хоч і не оновлює організм повністю, але дозволяє жити повноцінним життям. Не в дивину бачити лікаря і хворих із європейських держав, США.

Чотири роки на базі своєї клініки він навчав голкотерапії й студентів медуніверситету та вже дипломованих фахівців, півтора року відбувалося таке навчання і в Одесі, де теж є філія клініки.

Має доктор Вей і своїх послідовників: це його дочки Леонора та Анжеліка, теж лікарі за фахом, які працюють разом із батьком у клініці. Але його невтомне серце не знає спокою. Він мріє про відкриття фітоаптеки, у своєму роді придбати не одну тисячу різних видів корисних трав, привезених із Китаю. Але для цього потрібні і лікарі, теж китайці, бо ніхто із місцевих жителів не має навіть уявлення про застосування цих рослин у медицині. Лікар Вей хотів би, щоб у його клініці був і стаціонар, а при медуніверситеті — факультет китайської медицини. Все це разом могло б стати центром китайської медицини європейського рівня і принести в кримський бюджет чималі кошти. А лікарю Вею — вітху від того, що, незважаючи на свої 77 років, він чогось таки вартий, і прокласти місточок здоров'я між двома рідними йому країнами.

Тамара СОЛОВЕЙ

«ГРОМАДСЬКЕ ВИЗНАННЯ-2012»

(Закінчення.
Поч. на 1-й стор.)

Його радіопередачі були визнані кращими на оголошеному в 2000 році у Греції конкурсі медіа-робіт про греків зарубіжжя. Запрошений до Греції, він тоді отримав диплом із рук президента країни Константіноса Стефанулоуса. 200 радіопередач, які підготував і провів на місцевому радіо Олександр Крива-Апазіді, називають енциклопедією життя греків у Криму та Севастополі. За 16-річну плідну працю у редакції радіо Севастопольської державної ТРК та збереження культурного спадку грецького народу дипломом форуму нагороджений заслужений артист України Віталій Таганов. Він закінчив Харківський університет мистецтв, працював у Чернігівському музично-драматичному театрі. З 2005 року — актор Севастопольського театру імені Луначарського, режисер численних культурних заходів, концертних програм, благодійної «Царської ялинки» у Лівадійському палаці. Відзначений дипломом найвагомішою та

найпрозорішою нагородою у його житті та заспівав під бурхливі оплески зібрання.

Серед нагороджених була й Наталія Головка, член творчої спілки «Конгрес літературної України», Балалавського літературного об'єднання «Поетична гавань Сьюболон», лауреат міжнародного поетичного фестивалю «Чеховская осень», що проводиться у м. Ялта. Головний напрямок її творчості — вірші та казки для дітей українською та російською мовами. Друкується в альманахах Канева, Луганська, Ялти та Севастополя.

Народний хор «Слов'яни» Будинку культури «Севастопольський» (художній керівник — Олександр Мезеря) — лауреат всеукраїнських конкурсів в Алушті, Сімферополі, Києві, володар Гран-прі міжнародного фестивалю «Самородки — 2010» — не лише тишив присутніх піснями, а й був також відзначений дипломом Форуму «Громадське визнання — 2012».

Серед нагороджених також були: Микола Алексеєнко — археолог, завідувач філії Національного заповідника «Херсонес Таврійський», автор 150 наукових робіт; Тетяна Калайда — педагог-методист, організатор літературно-музичного об'єднання «Витоки»;

Марина Гордієнко — педагог-психолог, керівник загальнооміської пошукової організації «Долг»;

Тетяна Шейкерова — беззмінний протягом 30 років директор одного з найстаріших закладів культури міста — культурного комплексу «Корабель». Та ще багато інших достойних севастопольців, які докладають чимало зусиль у розвиток економіки, охорони здоров'я, освіти, культури міста та патріотичного виховання молоді. Всіх їх об'єднує самовідданість, патріотизм та безмежна любов до Севастополя.

Хор ветеранів «Морська душа»

Про це говорили під час нагородження провідний фахівець управління внут-

рішньої політики міської держадміністрації Лариса Воропаєва, співголова оргкомітету форуму Раїса Семенова та голова Севастопольської організації ветеранів України Сергій Рибак.

Урочистості заходу додали виступи творчих колективів міста та асоціації національно-культурних товариств.

Лідія СТЕПКО
м. Севастополь
(Фото автора)

Віталій Таганов

Тетяна і Максим Чихотські

Наталія Головка

МОВА ВИВІСОК

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ДОСЛІДЖЕННЯ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»

Цей матеріал був написаний два роки тому, але не був опублікований через тодішню нерегулярність виходу газети. Прикро, бо за цією статтею — сотні кілометрів доріг, десятки фотознімків, неабиякі журналістські зусилля... Добре, що ситуація змінилася на краще, і є можливість повернутися до старої теми. Не думаю, що стаття суттєво застаріла, хоч і писалася наприкінці 2009 року. Втім, наскільки змінилася її актуальність — хай вирішить сам читач.

Дехто і зараз дотримується думки, що вивіски — річ другорядна. Головне — стан економіки, школи з державною мовою викладання, націленість народу на її активне відродження. Не заперечую проти цих прописних істин. Але не слід забувати і того, що вивіски — це своєрідні «датчики», які можуть сигналізувати. І сигнали ці повинні сприймати кожна освічена людина, небайдужа до того, що відбувається у суспільстві. Аргументи на користь того, що вивіски не є вирішальною зброєю у боротьбі за мову, я і сам міг би навести. Скажімо, двадцять років тому я побував у місті Шентала Куйбишевської області. Жили там переважно поволзькі татари, адже поряд Татарстан. Шенталінський район був такою собі «татарською Кубанню», а ще точніше «татарською Берестейщиною», адже татар туди не переселяли, вони жили там споконвіку. Так ось, вивіски — жодної (звичайно, це ж «чисто русская» область, не Татарстан...), зате мову поволзьких татар я чув на кожному кроці. Така от «відповідь Чемберлену» від татарського народу. Проте і цей приклад не звільняє нас від аналізу. Погодьмося, що у поволзьких татар є своя невидима зброя. Це традиції ісламу, компактність проживання, незначна кількість змішаних шлюбів, велика дистанція між російською і рідною мовами. Але навіть за таких умов відсутність рідномовних вивісок може впливати на мовні установки дітей, підлітків, молоді. В їхній підсвідомості сформується своя «шкала престижності» мов, вона буде не такою, як у старшого покоління... І я не певен, що у Шенталі досі така сама ситуація з мовами. Що-що, а поглинати етноси, асимілювати «іногородців» Російська імперія давно навчилася.

Недаремно ж розтривожена горбачовською «перестройкою» українська інтелігенція ще у 1989 році ініціювала ухвалення «Закону про мови». Не про іслам думали Драч і Павличко, не про створення компактних поселень, а про українську мову! Отже, приклади на основі татарського досвіду нам не дуже підходять. Вирішили, що мова для нас головне, — значить, головне. До речі, той закон передбачав, що до 1999 року весь Крим переведе діловодство на українську мову. Хоч і пізніше всіх в Україні (після Галичини, Київщини і Донбасу), та все ж переведе... Всі ми знаємо, як це

виконується. Лише в останнє десятиліття в АРК почали з'являтися українськомовні вивіски (головним чином у Сімферополі) та ще дорожні покажчики стали двомовними. Успіхи, як бачимо, скромні. За цей час в АРК не з'явилося жодної українськомовної районної газети, хоч такі могли вже бути. «Кримська світлиця» досі на передньому краї оборони, а її «бліндажне» існування сформувало і своєрідні журналістські установки: «Якщо не ми, то хто?»

Розраховувати на потужну, дієву підтримку держави поки не доводиться, тож залишається лише одне: гуртувати навколо себе читачів, здійснювати розвідку власними силами, аналізувати ситуацію у всеукраїнському масштабі, робити прогноз для Криму і пропонувати оптимальний курс для кримського українства. А там уже справа самих українців — використовувати чи ігнорувати «світличанський» доробок.

ЯКІ ТЕНДЕНЦІЇ? АНАЛІЗ ПОЧНЕМО З ПІВНОЧІ

У тому, що «Закон про мови» не виконується, навряд чи когось треба переконувати. Інша справа, що навіть часткове виконання закону є неабияким плюсом для кримського українства. У деяких регіонах України він виконується більшою мірою, в деяких — меншою. Скажімо, галицьким чиновникам було легше, вони відчували потужну підтримку народу, а ось на Сході доводилося долати активний опір. Тим не менше, певний прогрес і там є. Якщо говорити про мовну політику (мова вивісок так чи інакше її відбиває), то вона суттєво змінилася на півночі України. Чверть століття тому побував у Сарнах Рівненської області і з подивом помітив, що навіть у цьому західноукраїнському місті позиції української мови різко похитнулися. Вся «просунута» молодь заговорила російською; українськомовних вивісок тоді було в кращому випадку 60% — малувато як для «бандерівського» краю...

Пригадую, такою ж була ситуація і в місті Олевську Житомирської області. Хоч це і не Донбас, а колишня столиця «Поліської Січі», все ж відчувалося, що українська виходить з моди. Затє масово встановлювалися пам'ятники танкістам, артилеристам, а особливо... партизанам. Що ж це за Полісся без червоних партизанів, керіваних мудрою партією? Всі тексти на пам'ятниках були російською мовою (в південних районах Житомирської, Київської, Чернігівської областей допускалася і українська), тому пам'ять про червоних партизанів поволі витісняла згадка про УПА. Це було важливо: закласти в свідомість молоді думки, що партизани могли бути... тільки радянськими.

А українських не було — лише бандити, грабжники, колишні поліцаї... Чи впливало це на людей? Звичайно, впливало! Може, не так на Волині і Рівненщині, але в решті «поліських» областей України від Житомирської до Сумської про українську партизанку розмов не було. Спрацювала і «критична маса» пам'ятників з обов'язковими російськими текстами до них, і багато інших факторів.

Так ось, прискіпливо аналізуючи минуле, треба зазначити, що тепер на українській Півночі зміни на краще є, і вони відчутні. На нових пам'ятниках українська мова завжди присутня. У цьому я переконався остаточно, коли подорожував партизанськими стежками Чернігівщини. Навіть за якихось 4-5 кілометрів до російського кордону нові пам'ятники є однозначно «українськомовними»: місія дислокації партизанських з'єднань, місія проведення нарад і зустрічей ветеранів, навіть колишній партизанський аеродром у районі хутора Мостки — все тепер українською! Хоча й старі «російськомовні» пам'ятники — тут же поряд, — їх ніхто не переробляв. Фактично утвердилася двомовність.

Раніше вона також існувала, але в дешо «урізаному» вигляді. Були

певні «ніші», куди українську не пускали. Нагадую, що зараз йдеться саме про українську Північ — регіон, який рідко згадується в контексті мовних досліджень. Тепер таких «ніш» майже не залишилося, хіба що Українська православна церква Московського патріархату. Вона намагається не втрачати своїх «мовних» позицій; на півночі Полісся це вдається, а в південних районах церква вже пристосовується до реалій. Там інші традиції, і з громадськістю доводиться рахуватися.

А в Олевську (нагадаю, що Олевський район межує з Білоруссю) ситуація «ще та»... У місті є древня церква, збудована у 1596 році. А на церковному подвір'ї є свіже поховання, на надгробку напис: «Мілостю Божією здесь покоится прах рабы Божіей регент-псаломщицы...» і т. д. Містечко тепер майже всуціль українськомовне, але ж в УПЦ МП є своя ідеологічна «ніша», без якої існування церкви стає безсмысленим... Тому вона відстоє російську одномовність і робитиме це доти, допоки дозволить невисока мовна свідомість житомирських полшуків, зокрема людей старшого покоління.

Молодше покоління, судячи з усього, виростатиме більш лояльним до української мови. Незалежність принесла з собою певні позитивні зміни. Проте, якби Радянський Союз не розвалився, то Олевщина надійно «дрейфувала» б у бік зросійщення. А роки через 30-40 стала б такою, як суміжні райони Білорусі. Населення ніби й корінне, але рідної білоруської мови там практично не чути...

Следи донедавної русифікації помітні в Олевську і тепер. Ось напис на камені: «Олевську 1000 лет». А ось викладений з цегли

напис: «Кафе «Золотий ключик». Нові власники закладу «урівноважили» старовину двома вертикальними написами українською: «Золотий ключик». Російськомовні написи «Золотий ключик» і «Олевську 1000 лет» пам'ятаю ще з 1977 року. А ось також знайома з тих часів вивіска: «Буфет «Чайка». Комбінат общественного питания». Вона вже зовсім стара і не поновлюється, бо й сам буфет припинив існування. Нові ж вивіски, що з'являються в Олевську, переважно українськомовні — скромне, але безсумнівне досягнення незалежності. Хоча «ложка дьогтю» завжди знаходиться — як же без неї? В центрі звернув увагу на магазин «Малиш». Мало б бути «Малюк» або ж «Малыш», але з точки зору власників магазину, «Малиш», очевидно, — українське слово.

Овруч — значно більше місто, ніж Олевськ. Російська мова тут збереглася на старих вивісках. «Посвящается героическим подвигам партизан Овруча» — це на пам'ятнику, який — про це говорилося вище — обов'язково мав бути «російськомовним» у радянські часи. А ось «Рекорд хлебапродуктов» — теж «мовний слід» радянської епохи. Нове переважно українською. Проте є винятки: ось свіжа українськомовна вивіска із ностальгічною назвою «Серп і молот». Дехто за старими часами ностальгує, як і за російською мовою. Вивіска «Продукт. Визит» не означає, що поліщуки Житомирщини розмовляють і пишуть з казакським акцентом. Просто декому так хочеться, щоб бодай одне словечко було російською... А нова влада діє гнучко — забезпечує певний плюралізм. Загалом же Закон про мови на півночі України виконується. Завжди нейтральні до мовного питання баптисти Овруча реалії сьогодення також враховують, бо ось їх вивіска: «Церква Християн Віри Євангельської «Непохитна основа».

РЕАЛІЇ УКРАЇНСЬКОГО ПІВДНЯ

Якщо порівняти з північними областями України, то різниця суттєва. Суцільної «українізації» навіть тепер не відбувається, нові вивіски можуть бути як українськомовними, так і російськомовними. Пригадую, що тридцять років тому в Одесі лише одна з чотирьох вивісок була українською. За вісімнадцять років незалежності відбувся певний прогрес: українськомовних вивісок уже не 25%, а 40-45%. Причому на околицях цей відсоток більший, а в центрі — менший. Це особливість саме Одеси, бо в інших містах Півдня і Сходу якраз навпаки: чим ближче до центру, тим більше відчуваються віяння часу. Одесити частенько поєднують дві мови — якщо є «Ремонт годинників», то десь буде і «Ремонт часов».

Херсон зовні виглядає більш українським: майже 60% вивісок державною мовою. Кажуть, що свого часу Олевськ Гончар не дав Щербинському дорусифікувати місто, і в ньому збереглося кілька українських шкіл. Відповідно, і якийсь про-

шарок рідномовної інтелігенції зберігся... Тому освітянська статистика тут завжди була трохи кращою, ніж у сусідніх південних областях: Миколаївській і Запорізькій. І під час «помаранчевої» революції Херсонщина трохи виділялася. Та й тепер владі не ігнорують українську мову так явно, як це робиться у сусідньому Криму. Якщо говорити саме про вивіски, то батьки міста подбали про двомовність. Ось як виглядає центральний проспект Ушакова:

«Салон квітів / Цветы для любимых». «Снежная королева» / Хутрянні виробы. Шуби». «Гральні автомати / Игровые автоматы». «Первая хорошая аптека / Мережа хороших аптек». «Кредитна спілка «Істок». «Анастасія» Канцелярські товари». «Слов'янка» Тури во все страны мира». «Квіти Херсона / Свадебные букеты. Херсонская роза». «Кофейня «Дон Марко» / Кава'ярня». «Поштамт / Почтамт». «Ремонт часов / Ремонт годинників».

Як бачимо, майже кожен заклад дотримується двомовності. Звичайно, йдеться лише про вивіски, а не про спілкування персоналу з клієнтами. Друге питання важче піддається дослідженню, але ми спробували. Виявилось, що херсонці переважно відповідають російською, але досить ввічливо. Кожен п'ятий переходить на українську. Від Херсона враження загалом хороше. Він кращий, ніж інші міста Півдня.

Якщо просуватися далі на схід, то української мови стає менше: Мелітополь, Бердянськ, Маріуполь суттєво відстають від Херсона. Українськомовних вивісок набереться, може, з 20%. І в цих краях найбільше кричати про «насилницьку українізацію!» Треба допомогти населенню інтегруватися в українське суспільство. Агов, де ви, просвітяни приазовських міст? Зверніть увагу місцевих чиновників на явне порушення «Закону про мови!» Вивіски — це те, що легко виправляється...

СПІВЖИТТЯ МОВ У КРИМУ

Двадцять років тому я відшукав у Сімферополі лише дві українськомовні вивіски: «Український хліб» і «Готель «Україна». Тепер ситуація докорінно змінилася — на офіційних установах українська мова не ігнорується. Моди на українські вивіски у Криму ще немає, вони з'являються переважно в Сімферополі та деяких інших великих містах. Який відсоток? У столиці автономії, може, набереться 10-15% — це якщо враховувати і рекламу. В інших містах набагато менше. І все ж «крига скресла», українську мову тепер не наважуються ігнорувати навіть Севастополь. А в Сімферополі то тут, то там зустрінемо: «Українська паляниця», «Царська шаурма», «Обмен валют / Обмін валют», «Ювелірна мережа. Центр Ювелір». Як і в Херсоні, вивіски з використанням української найчастіше є двомовними: «Сеть ресторанов «Князя втіха», «Стол і стіл. Всеукраїнська мережа магазинів. Меблі для дому, офісу, відпочинку», «Центр іноземних мов «Знаток» тощо.

Сергій ЛАЩЕНКО
(Продовження в наступному номері)

ВКЛОНИСЯ ЗЕМЛІ...

Мій чоловік подарував мені букетик первоцвіту. Без нагоди, зранку, просто так. Приємно. Перші аромати пробудженої землі збуджують уяву, розчулюють ніжністю і тендітністю, нагадують про одвічну круговерть і невпинність сухого. Кожна квіточка — ніби сльозинка... Чиста, невинна, мов дитяча... Сльоза Землі...

Того дня ми з чоловіком у справах їхали на Південний берег Криму. Чоловік за старою звичкою читає газету у маршрутці, кращого способу зіпсувати зір і нерви — не придумати. В око вправ заголовок «...створено комітет захисту рідної землі...». А в уяві постало село. Згадалися сусіди Ладжинські. Микола працював у селі механізатором, його дружина Валентина — свинаркою. Якось Микола читав книжку, в якій згадувалося про графа Ладжинського. Збіг прізвищ його збентежив, він поділився своїм відкриттям з колегами по роботі, після того до нього міцно прилипло прізвисько Граф. При розпаюванні сільськогосподарської землі обоє отримали по паю. Мріяли, як вони засіватимуть землю, зароблятимуть гроші, збудують нові хати синові і доньці. Через п'ять років зустрічаю їх — мріють, як вони з дружиною продадуть один пай, куплять трактора, а на другому сіймуть хліб і заможно житимуть. Ще через кілька років зустрічаю Миколу. Він скаржиться: коли ремонтував чужого комбайна, йому на плече зірвалася металева деталь і зламала ключицю, а грошей на лікування нема, от він і розмірковує, що продасть один пай, поїде в спеціальний санаторій з мануальною терапією, з цілющими грязями, підлікується і зможе знову догувати сім'ю... Минулої осені приїжджаю в село, зустрічаю Графа, весь якийсь змучений і нещасний, показує на свій беззубий рот: «Поглянь, в мене уже не залишилося жодного зуба. Думали з жінкою, що продамо паї, хату, частину грошей потратимо на лікування, а частину відамо дочці, та й поїдемо до неї вік доживати. А тут знову відклали ухвалення закону про ринок землі, лякають знищенням села! А що у них розумки не хватєє прийняти республіканські закони, як в тій же Європі, чи в Арабських Еміратах... Там поважають свого громадянина. Он у Голландії

фермеру на кожен гектар по 600 євро в рік доплачує держава, щоб землю доглядав. А я хіба господар свого паю? Чи я можу розпорядитися своєю землею на свій розсуд? Гірше від раба! Прикували безплатними сторожами до землі й тягнуть останні соки: податок заплати, пай зори, а солярка коштує стільки, що найщедріший врожай витрат на паливо не перебиває! Якщо не посієш, а зореш тільки на пар, все одно плати податок на прибуток! Мої затрати чиновники показують моїм прибутком! Знову відкладають прийняття закону... Скільки можна знущатися? Чекають, доки ми всі повмираємо! Отоді вони й загребуть собі нашу землю, як загребли наші майнові паї...

За роздумами незчулася, як пройшли Алушту. Коли минули Шархінський міст, на очі потрапила одинока квіткарка, в одній руці якої був букет зі сухоюстою, а в другій — первоцвіту. Маленький білосніжний букетик тишив око. Попри всі кампанії боротьби з продавцями пролісків саме на цьому місці їх завжди було багато. Біля них завжди спиналися як старенькі «Запорожці», так і круті «Мерседеси», як седани, джипи, так і звичайні вантажівки. Тільки раніше продавців квітів було більше... Вочевидь, ганяють, штрафують. Пам'ятаю, кілька років тому телебачення показало здалеку дачі якихось олігархів і прокоментувало, що ось як, мовляв, розбагатіли кримчани на пролісках, які собі палаци відбудували! Ще тоді подумалося: це ж скільки разів треба включитися землі, щоб за проліски вибудувати багатоперехові вілли!

Завжди в таку мить згадую урок, отриманий в молодості. Було це в далеких вісімдесятих. Жила я тоді в гуртожитку для молодих фахівців Укрдипросаду. П'ятиповерхівка стояла в затишній місцині. Прямо напроти балкона весь садок і город були засаджені тюльпанами. Краса невимовна! Під білими хмаринами вишневого цвіту розливалася і багрянилось вогнем море... Та одного разу я мало не оступила від побаченого: всі квіти були зірвані і скинуті просто у копиці! Тоді приятелька Олена Семенова, мікробіолог, молодий науковий співробітник Кримського інституту ефірних культур, пояснила, що господарі просто займалися розведенням тюльпанів, а тюльпани, як відомо, розмножуються цибулинками. Щоб сила рослини не витрачалася на цвітіння, квіткі зламують, тоді сила акумулюється на ріст цибулинок, і що це — нормальний селекційний процес. Первоцвіт теж розмножується цибулинкою. Виходить, якщо зламати квітку, то рослина теж буде тіль-

ки сильнішою! А в палісаднику моєї тітки, що мешкала в районі Свободи у Сімферополі, первоцвіт ріс скрізь: і під бузком, і під яблунею, і під вишнями, і в малиннику, і під парканом... І з кожним роком його ставало дедалі більше... І таку картину можна і зараз бачити там майже у кожному дворі. Немає вже моєї тітки серед живих, стала землею, тепер на її могилі квітне первоцвіт...

Все живе виходить із землі і в землю повертається, створюючи новий археологічний шар, сповнений історії життя і пристрастей навколо землі. Скільки в ньому криється чвар, розбратів, воєн, що точилися навколо землі, за землею, через землею... Все стало прахом, історією... Та недалеко відійшов наш сучасник від неандертальця, бо й досі живі думки — не як краще доглянути землю, а як більшою територією землі володіти! Й досі люди гинуть за землею або ж просто безслідно зникають... Особливо, коли йдеться про заповідні кримські території...

І знову думки лінуть у вісімдесятих... Тоді я працювала перекладачем разом з прекрасним кримським поетом Дмитром Черевичним, який теж уже відійшов у вічність. Дмитро Степанович був справжнім сином своєї землі, у вихідні любив виходити на природу, бувало, приносив з

року Володимир Ілліч Яцків зранку здав свою роботу на землемірне замовлення у заповідній зоні Ялти і в обідню перерву вийшов зі свого відділу, щоб поговорити вдома з дітьми. Того дня діти залишилися без обіду. І більше ніхто ніде і ніколи не бачив Володимира Яцківа. Всі документи його і речі залишилися вдома. А його нема. Ой, земелько, свята земелько... Та ще південнобережна! Але ця версія міліції не відпрацьовувала...

Міліція мало не шодня запрошувала Валентину до моргів на упізнавання, але його там не було. Молода жінка вміє поспівіла... Колеги Володимира по роботі прочесали всі підвали, всі поверхи, горище Укрдипросаду

ла мете, відчиняються двері — і в кімнату заходить весь засніжений, в шапці-вушанці Ілліч... Повезли її друзі до відомої ворожки. Та подивилася фото зниклого, вислухала сон та й каже: «живий він, на якихось важких роботах, та як випаде сніг — обов'язково повернеться». Й досі діти з Валентиною не змовляючись, затамувавши подих, дивляться у вікно і на двері шоразу, коли падає сніг...

Друзі носили фото Ілліча до інших вішунів. І всі кажуть, що він живий. Одна місцева ясновидиця навіть бачила у своєму видінні його біля убогої хатинки, де ростуть могутні, незвичні для нашого краю ялини, а біля старенького штахетного паркану росте незвичний для тої місцини сонях... Вона впевнена, що він живий, десь за межами України, дуже сумує, але без документів не може перетнути кордон і повернутися на Батьківщину, до своєї родини... Порадила звернутися на передачу «Жди мене». Звернулися... Безрезультатно... На «Битву екстрасенсів» писати забракло вже духу. Та Валентина й діти вперто чекають. Їм дуже важко. Якось за порадою друзів, переселивши себе, звернулася Валентина до депутата від партії, яка асоціює себе з найдемократичнішою партією в Україні. Там її уважно вислухали і порадили... визнати чоловіка мертвим, тільки тоді вони зможуть їй допомогти... А діти плачуть і просять, моляться: «Мамочко! Татко живий! Він обов'язково до нас повернеться, тільки не визнавай його мертвим...» І вона попри всі чиновницькі вимоги не визнає. Схудла. Змарніла. Очі завжди сповнені сльозами...

Третью березня Іллічу вже виповнилося 60 років...

За невеселими думками дісталися узбережжя. Сонце пестило землю лагідним промінням, а вона наповнювала повітря духмяним трюнком медового нектару і тишила око блоговітом аличі. Райська ідилія в гармонії чотирьох космічних стихій: Води, Землі, Пові-

тря, Вогню. Вона весь час оновлюється, очищується, гармонізується, розвивається за своїми одвічними космічними законами, незважаючи на вигадані людські закони.

Задзвонив мобільний телефон. Це була легка на спомин Валентина. Вона повідомила, що стала бабусею. Старшенька Тетянка, закінчивши сільгоспінститут, виїшла заміж і вже народила сина, назвали його на честь дідуся Володимиром... Життя триває...

Впоравшись зі справами, повернулися додому в Сімферополь. Чоловік за звичкою увімкнув телевизор. А там сперечаються між собою «фарбовані лиси» і «пани Коцькі»... І нашо їм усім про «теє знати, що, може, плаче бідна мати, і побивається, як рибонька об лід?» У них боротьба тільки за владу, за територію і гроші, гроші, гроші! Якийсь паралельний позаземний світ! Чи, може, це ми усі позаземні, а вони, господарі нинішнього життя, мішно, нахабно й упевнено вчепилися у земну твердь... Народ вкотре позбавили обіцяного ще сто років тому права на землю, права на свободу гідного вибору і права бути обраним. От, наприклад, кандидату треба вносити солідну грошову заставу, на яку спроможні, ну, нехай десять відсотків населення. А графу «не підтримую жодного з кандидатів» викинули. Тобто можемо обирати тільки тих, кого вони самі допустять у своє розкішне середовище? Та чи ж зможете, спритники, забрати з собою в домовину заводи, пароплави, гроші, владу, землю? І чи прийме вас таких земля?

...Ось уже настала і Вербна неділя. Люди святять у церквах верболіз і первоцвіт. Гримить перша весняна громова виця. Відроджується земля. Починається нове коло буття, нова ера... Христос Воскрес! А через тиждень, за народним звичаєм, душі пращурів проводжаємо в Ірій. Вклонімося їхньому праху. І вклонімося Землі...

Ольга БІЛЯЧЕНКО
м. Сімферополь

Володимир Яцків, якого досі виглядає родина...

лісу проліски, дарував жіноцтву разом з віршами, посвятами, навіть подарував якусь з натяком мені і моїм сусідкам по гуртожитку свою епіграму: «Телевізор — це вікно у світ! / І прекрасніш — нічого немає! / Подружив він нас, / а через кілька літ / він, можливо, когось й повинчає!» І як у воду дивився... Львів'янин Володя Яцків і кримчанка Валя Кузьоміна поборалися. У них народилося троє дітей — Тетянка, Мирус і Сашко.

Кінець другого тисячоліття видався важким, жило подружжя в малосімейці поряд з гуртожитком у малесенькій кімнатці, бракувало грошей. Але вони були молоді і щасливі. Та недовго щастя панувало в сім'ї. 18 липня 2001

— там його не було... Друзі, міліція обійшли всі сусідні багатоперехівки — нічого нічого не бачив... Прочесали всі найближчі лісосмуги, Салгірку — безрезультатно. А незабаром в Укрдипросаді розподіляли квартири, Яцків стояв перший у черзі з 1979 року, мав отримати трикімнатну квартиру... Немає людини — нема проблем... І ця версія міліції не відпрацьовувала. Й досі живе Валентина з трьома своїми дітьми на 12 квадратних метрах у малосімейці.

Жінка працювала на кількох роботах, аби тільки поставити дітей на ноги. «Якби не рідний брат, не знаю, як би я вижила...», — зітхає Валентина. Якось приснився їй сон, ніби зима, снігова віхо-

ЧИ ХОЧУТЬ УКРАЇНЦІ ПРОДАВАТИ ЗЕМЛЮ?

Лише 7,2 % українців, які володіють земельним паєм або ділянкою землі сільськогосподарського призначення, в майбутньому планують продати свої ділянки. Як передає кореспондент УНІАН, такі результати опитування, проведеного Центром Разумкова, озвучив директор соціологічної служби Центру Разумкова Андрій Биченко в ході «круглого столу» «Земельна реформа в Україні: як її бачать і чого від неї очікують українські громадяни».

Під час опитування з'ясувалося, що середня сума, яку українці планують одержати за 1 гектар землі від її продажу, становить близько 6 тисяч доларів.

Відносна більшість (43 %) власників паїв планують у майбутньому здавати свою ділянку в оренду, 29 % — виробляти на цій ділянці сільськогосподарську продукцію для потреб своєї сім'ї, 10 % — розвивати виробництво сільськогосподарської продукції на продаж, 12 % — нічого не планують виробляти в очікуванні, як складеться ситуація.

Згідно з результатами опитування 18 % респондентів, які не мають землі сільськогосподарського призначення або користуватися, хотіли б її мати в майбутньому. В середньому опитані хотіли б мати близько 50 га землі. При цьому 19 % респондентів, якби у них була можливість заробляти на життя фермерством,

хотіли б стати фермерами. Більшість опитаних (60 %) вважають, що в Україні потрібно розвивати й великі акціонерні господарства, й індивідуальні фермерські господарства.

19 % українців упродовж останніх 10 років особисто стикалися з випадками корупції в державних органах при реєстрації прав власності на землю, прав оренди й при вирішенні інших питань, пов'язаних із власністю та користуванням землею, — такі результати опитування, проведеного Центром Разумкова.

Всього 37 % респондентів особисто знають про випадки корупції в

земельній сфері. Загалом, оцінюючи, чи є корумпованою система оформлення прав власності на землю, 28 % опитаних назвали її повністю корумпованою, 31 % відзначили, що корупція достатньо поширена, 17 % вважають, що зустрічаються лише окремі випадки корупції, 3 % упевнені, що корупції немає взагалі.

Майже чверть (24 %) опитаних зазначили, що, оформляючи права власності на землю, стикалися з тими або іншими проблемами, у 15 % особливих проблем не було, 58 % не доводилося оформляти права власності або оренди на землю.

Сьваторійський міський суд 23 квіт-

ня засудив до п'яти років позбавлення волі з конфіскацією майна голову селища Новофердівка Івана Фабішевського за хабар у 60 тис. дол. за сприяння у виділенні більше 1 га землі. Про це повідомила прес-служба Прокуратури Криму.

Такий самий строк отримав депутат селищної ради Олександр Пустов. І. Фабішевський також позбудеться рангу держслужбовця. Крім того, обидва представники органу місцевого самоврядування Сакського району півострова не зможуть три роки працювати на певних посадах.

І. Фабішевський і О. Пустов вимагали за землю 225 тисяч доларів, але встигли одержати (щоправда, недовго) лише 60 тисяч...

КОНТУРИ ІСТИНИ

ХТО ЗОБРАЖЕНИЙ НА АКВАРЕЛІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА «ПОРТРЕТ НЕВІДОМОЇ ЗА ФОРТЕПІАНО»?

Більше десяти років тому «Літературна Україна» опублікувала статтю Г. Паламарчук «Напіврозгадана таїна. Версія» (27.09.1997 р.). Автор, кандидат мистецтвознавства, член Співки художників України висунула й обгрунтувала версію того, що акварель Т. Шевченка «Портрет невідомої за фортепіано» передає портретні риси славетної французької співачки Поліни Віардо, яка в жовтні 1843 р. прибула на гастролі до столиці Російської імперії.

Невідома за ролям не просто позує художнику: аккомпануючи собі, вона співає. Це й навело Глафіру Петрівну, наукову співробітницю Національного музею імені Т. Г. Шевченка, розпочати пошуки моделі в артистичному світі Петербурга того часу. Вона провела ретельну дослідницьку роботу, обстежила, зокрема, різноманітні іконографічні матеріали. Результатом був висновок: «Особи, які зображені на гравірованих портретах Поліни й акварелі Т. Шевченка, були тотожні... Такий самий розліт густих видовжених брів; прямий, з вирізьбленими ніздрями ніс; циганкуваті очі, пишні вуста. Тотожність незаперечна».

Упевненість Г. Паламарчук у незаперечній тотожності спирається на вивчення тогочасних літературних джерел, епістолярної спадщини П. Віардо і, зрозуміло, творчості Т. Шевченка. Дослідниця-фахівець уважна до подробиць: для неї роля і елегантна ваза — свідчення того, що портретування відбулося в петербурзьких апартаментах П. Віардо. Дослідниця називає С. Гулака-Артемівського в числі можливих замовників портрета. Висловлює слушні думки щодо причин, чому Поліна могла зацікавитися художником, тоді

Мішель-Фердинанда-Поліна Гарсія народилася в Парижі 18 липня 1821 року. Батько Поліни тенор Мануель Гарсія перебував тоді в zenіті слави. Від нього Поліна успадкувала любов до музики Й.-С. Баха. Мануель Гарсія говорив: «Справжнім співаком може стати тільки справжній музикант». За вміння ретельно і терпляче займатися музикою Поліна отримала в сім'ї прізвище Мураха...

ше без голосного імені. Пробує з'ясувати, чому Т. Шевченко, пристрасний меломан, не лишив жодних відгуків про виступ пісенного дива в театрах столиці.

Багато що відкрила і вгадала Г. Паламарчук у своєму фаховому дослідженні. І зупинилася перед нездоланною, як могло здатися, перешкодою: датою на акварелі, власноруч вказаною художником, — 1842 рік, тобто за рік до гастролей Віардо. Ця акварель, власне, лише репродукція з фотокопії, що зберігається в фондах Національного музею імені Т. Г. Шевченка. Історія і місце знаходження оригіналу залишається нез'ясованим, що робить проблематичною конкретну атрибуцію. Авторський напис і дата — єдине, що залишається незаперечним.

Інтригує публікація була помічена. До пошуку долучилися люди небайдужі: ректор Інституту реклами, професор Микола Ліфінцев, доценти Надія Левицька і Людмила Хомченко; професор кафедри культурології НПУ імені М. П. Драгоманова Галина Меднікова, доценти Олег Магеря і Юлія Юхимик; працівники Національного музею імені Т. Г. Шевченка Наталія Лисенко і Ганна Пономаренко, Тетяна Чуйко і Юлія Шиленко та інші ентузіасти.

Спробуємо змоделювати, на жаль, уже без Глафіри Петрівни, ситуацію давно минулих літ, беручи за основу встановлений фахівцем незаперечний факт: на акварелі Т. Шевченка — дійсно Поліна Гарсія-Віардо (1821-1910 рр.).

Отже, блискучий дебют П. Віардо на петербурзькій оперній сцені — партія в «Севільському цирюльнику» Дж. Россіні. Разом із нею співав знаменитий тенор Джованні Рубіні зі своєю «італійською оперною трупкою», створеною для його концертів у Петербурзі. Серед шести співаків італійської трупи був і українець Семен Гулак-Артемівський (баритон), земляк і близький приятель Т. Шевченка.

Найвизначнішим здобутком митця стала опера «Запорожець за Дунаєм» (1862).

Картина Тараса Шевченка «Портрет невідомої біля фортепіано». 1842 рік

сюжет твору авторів підказав М. Костомаров. Лібрето написав сам композитор, сам виконав і партію Караса. Ця перша українська лірико-комічна опера витримала іспит часом, стала найулюбленішою серед слухачів і увійшла до золотого фонду української музичної спадщини.

Йому, вірогідніше, й належала ідея портретування Віардо і вибір художника, виконання задуму. Замислена зустріч автора «Кобзаря» з його поетичною славою і статусом вільного художника та європейської знаменитості виглядала б справді царським дарунком другові.

План Гулака цілком міг викликати й прихильне ставлення Поліни. Можливо, не стільки майбутнім портретом — вона вже встигла звикнути до уваги художників, — скільки людиною незвичайної і в чомусь спорідненої долі. Розповідь Артемівського про колишнього кріпака могла стати зочним представленням молодого художника його ймовірній моделі, для якої пензель і олівець — теж не чужі знаряддя праці.

Можливий інтерес Поліни до задуму Гулака знаходить підтвердження у пізніших подіях, пов'язаних з іншим іменем і творчою долею. В лютому 1850 р. Поліна Віардо пише Жорж Санд про велике музичне обдарування молодого Шарля Гуно. Серед захоплених відгуків є й такий штрих: «Окрім геніальності, ця людина дуже приємна, благородна за природою, вихована і проста». Поліна вважала необхідним означити ці людські риси разом з геніальністю. Вона вмійла розпізнавати в людині вишукану душу, моральну гідність і глибоко цінувала їх. Це розуміння людської натури, її моральної висоти було властиво Поліні завжди: і в ранній юності, й у zenіті слави, й у зрілі літа.

Таким могла побачити Поліна Віардо і Тараса Шевченка: молодим, з поетичною славою «Кобзаря», з печатью геніальності на високому чолі; дуже симпатичним, ви-

Тарас Шевченко

шукано вбраним, вихованим і простим. З такою тяжкою долею і таким стрімким злетом з глибин кріпосного життя до вершин людської культури. Ця молода людина з її недосконалою французькою мовою, з її лагідною сором'язливістю і довірливим поглядом напевне могла викликати симпатію в душі витонченої й прозорливої жінки.

Дім купця Демидова на Невському... Прибулі артисти наймали там умебльовані кімнати. В цьому будинку квартирував і Ф. Моріччі, ділова людина з Італії. Він і запропонував подружжю Віардо свої апартаменти, кутові «вселі кімнатки», як називав їх І. Тургенев.

Демидовський готель, де зупинились Луї і Поліна Віардо, був на виду не лише городян, але й Зимового палацу. Там знали про збуджене очікування бенефісу великої співачки, про розмови в натовпях і в місцях зібрання театральної публіки. Готель, театр і Невський проспект перейшли під спільну опіку явної і таємної поліції — від рядового будочника до шефа III відділення. У всі стихійні рухи цар Микола I мав звичку вносити імперський порядок і дисципліну. Найменший відступ від заведених правил рішуче припинявся.

У згушеній атмосфері, напруженій очікуванням концертних виступів П. Віардо, стався конфуз із журналістом В. Сорокіним. Впевнений в успішній презентації, він помістив в «Русском инвалиде» захопливу статтю про

бенефіс співачки. Газета побачила світ, а концерт не відбувся: занедужав Дж. Рубіні. Місту — поговорі, а журналісту — гауптвахта. Подібні строгості не могли, зрозуміло, статися без царського на те повеління.

Портретування П. Віардо, запрошеної на гастролі до столиці імперії, аж ніяк не можна видати за приватну справу, вільний вибір замовника й актриси. В ситуації початку п'ятдесятих років XIX ст., при жорсткому правлінні Миколи I, такі дії вимагали урядових санкцій. Саме в Зимовому палаці мали визначити час і місце сеансів, а головне — призначити виконавця. Будь-які інші дії сприймалися б як виклик владі, недозволена, а значить, така, що має бути покарана, зухвалість.

С. Гулак, перебуваючи тривалий час у Придворній співочій капелі, зблизька спостерігав імперські порядки й добре розумів: домогтися височайшого дозволу на художню місію недавнього кріпака, принаймні — наївності. Навряд чи плекав він ілюзії і щодо можливих наслідків своєї самодіяльності. Його дії, вочевидь, від початку й свідомо припускали ризик і для себе, і для друга-художника. Але надто привабливою була мета, щоб брати до уваги загрози. І тут він міг заручитися, можливо, несподіваною підтримкою П. Віардо. Її воєнна натура, іспансько-циганська кров у її жилах прагнули гострих відчуттів, п'яного дихання небезпеки. Обійти заборони бундючної влади, зробити щось упереч монаршій волі — це могло заінтригувати полум'яну вдачу Поліни, кинути в спокусу таємної гри поблизу заледенілих вікон Зимового палацу.

С. Гулака з його амбітним задумом очікувала ще одна вага перешкода: цілком зрозуміле бажання петербурзьких художників написати портрет Поліни. В Академії мистецтв було немало вправних портретистів, і найвідоміший серед них — Карл Брюллов. Їхній авторитет, визнана майстерність, суспільне становище і зв'язки могли наглухо блокувати наміри Артемівського. Цього не сталося і, слід гадати, не випадково, не само собою.

Прояснення ситуації вбачається в наступному: Гулак поділився своїм задумом з К. Брюлловим, якого добре знав. Шевченко-художник, як відомо, — улюблений учень Брюллового. Він дбайливо опікав його молоде обдарування. Багато кому відомі старання автора «Загібелі Помпеї» у звільненні козачка Тараса з кріпацької неволі. Він мав підстави пишати своєю видатною участю в долі обдарованого юнака, в його зростанні як поета і художника.

Логічно припустити: К. Брюллов погамував власні бажання малювати Поліну,

Карл Брюллов

передав цю честь своєму вихованцеві. Напевне, він звернувся й до В. Жуковського, другого «хрещеного батька» Т. Шевченка, за важливою підтримкою. Цього разу — із проханням забезпечити співачку від пропозицій колег-художників, не дати ходу їхнім офіційним зверненням. І можливо, полегшити С. Гулаку й Т. Шевченку доступ з мольбертом і фарбами в умебльовані кімнати Демидовського готелю. Авторитет і становище Василя Андрійовича у Зимовому палаці дозволяли вирішити обидва ці завдання. А в готовності поета відгукнутися на прохання Брюллового й знову допомогти Шевченку навряд чи доводиться сумніватися. Судячи з усього, Жуковський майстерно виконав домовленості, Шевченко й Гулак безперешкодно дісталися апартаментів П. Віардо, проминувши поліцейські заслони. Сам К. Брюллов виконав портрет співачки вже в другу її гастрольну подорож у Петербург осінньо-зимового сезону 1844-1845 років, зобразивши її в ролі Амїни в «Сомнамбулі». Два акварельні портрети написав тоді ж П. Соколов.

Ось чому історія акварелі Т. Шевченка огорнута заслугою таємничості, приховуванням імені моделі, можливо, свідомого зміщення дат. Вимушений прийом у країні, нехтується особистість і права людини. Але кінці її початки, як мовиться, зійшлися на рівні версії. Вона була заслухана на цьогорічних 18-х тургеневських читаннях на батьківщині письменника. Їхні учасники, знавці творчості І. Тургенева, його біографії і стосунків з П. Віардо визнали версію переконливою, а незнайомку за фортепіано на акварелі Т. Шевченка — достеменно Поліною Віардо.

Відбулося представницьке обговорення і в Національному музеї імені Т. Г. Шевченка. Тут є розбіжність думок: окрім прихильників незаперечної тотожності П. Віардо з жінкою на акварелі Кобзаря, подали голос скептики і опоненти. Не голосливо, а з певними доказовими сумнівами — як і буває звичай у пошуковій праці.

Вартим уваги видається й припущення Н. Лисенко. Наталія Олександрівна вважає, що Т. Шевченко малював П. Віардо в майстерні свого вчителя саме під час її другої гастрольної подорожі. Там же, можливо, виконав свої акварелі й П. Соколов. Вказана ж Т. Шевченком дата проставлена, напевне, пізніше і з пам'яті. І цей здогад, звичайно, слід ретельно звірити з реаліями часу.

Для повної розгадки таємниці акварелі Т. Шевченка першорядним стає пошук оригіналу. Тут уже недостатньо самих лише зусиль ентузіастів. Потрібна активна участь авторитетних громадських організацій, а також державних інституцій, зокрема МЗС України, українського посольства у Франції та консульства в Санкт-Петербурзі. «Портрет невідомої...» може виявитися у нащадків Поліни Віардо чи С. Гулака-Артемівського. Публікація, слід сподіватися, посприє цьому.

Василь ЧУПРИНА,
кандидат філософських наук, доцент
<http://www.day.kiev.ua/>

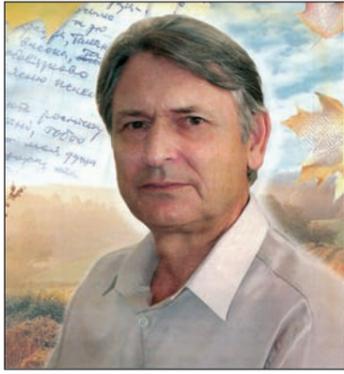

Гулак-Артемівський, майбутній композитор, майбутній автор широко відомої опери «Запорожець за Дунаєм» — щасливе відкриття в Україні Михайла Глінки, тоді капелмейстера Придворної співочої капелі. Володар красивого й широкого за діапазоном голосу брав у М. Глінки уроки співу. Пізніше, за його сприяння, три роки навчався в Італії, співав на оперній сцені Флоренції. До приїзду Поліни Гарсія Семен Степанович входив уже в елітне коло визнаних, обраних долею оперних співаків. Відомому артисту з оперної трупи Дж. Рубіні, з яким Поліна виступала разом у Парижі й Лондоні, випала нагода особисто знайомства і спілкування зі співачкою.

Василь Іванович Захарченко народився 13 січня 1936 року в селі Гутирівці Полтавського району Полтавської області. Закінчив факультет журналістики Київського університету. Був репресований радянським режимом.

Автор книжок «Співучий корінь», «Трамвай о шостій вечора», «Стежка», «Дзвінок на світанні», «У п'ятницю після обід», «Лозові кошики», «Клекіт старого лелеки», «Прибутні люди» та багатьох інших.

В. І. Захарченко — лауреат Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка та премії ім. Андрія Головка.

Щось заспокоїливе шепотіла хвиля, набігаючи на гарячий пісок. То дихало море. Воно було безтурботне й веселе весь день і тільки увечері, після заходу сонця, затихало, смутніло, самотніло з відходом останнього пляжника. Павло вже тиждень мешкав у цьому рибальському приазовському селищі. Мешкав не сам, з Марією. З цієї дивної молодого жінкою, то весело, то сумно, як і оце море.

Ще місяць тому він не знав її, ішов до товариша на іменини запеклим парубком, а вже через годину вони зникли з іменин по-англійськи, не прощаючись ні з ким. Зайшли до нього випити кави. Він поставив платівку з Вівальді. Музика її шхвилювала, і вони поговорили про музику, і виявилось, що в них багато спільних уподобань. І в характерах у них було щось схоже, одчайдушне. Їм було легко вдвох, і вони зізналися в цьому одне одному того ж вечора. Він думав, що на цій вечірній каві все й скінчиться і він захоче звичним своїм самотнім життям, аж наступного дня відчув, що йому важко без неї, і зателефонував їй...

Вони замешкали тут в одинокої старій, в окремій кімнатці, в такій бажаній самотності вдень і вночі. Марія чудово готує всілякі страви зі свіжої риби, помідорів та молодого картоплі, пересипаної зеленню, які вони купують через день раночваранці на базарі. Вона балакує, весела, і взагалі вона — диво... Павло занурює в пісок руки, щасливо заплющує очі. І тут же на мить миттєву виникає з нічого ясне-ясне обличчя панни неземної краси, великі сині-сині очі обпикають йому душу, і вона в'яне, озивається болем і відчаєм. Се повторюється вже вкотре за останній місяць. То уві сні, то отак серед дня, прямо на роботі з'явиться... Під час розмови з кимнебудь, а то й тоді, коли цілує Марію... І затерпне, заболить душа...

Павло перекинувся на спину й довго дивився в блакитне небо з маленькою білою хмаркою в самому зеніті. «О Ясна Панно!.. — прошепотів він. — Що Ти ще хочеш від мене? Невже тобі мало моїх п'яти років у мордовських концтаборах для політ'язнів?..»

Холодні краплі води обпекли його розміллі тіло, і він здригнувся з несподіванки й розплющив очі. Марія засміялася. Вона стояла перед ним — струнка, молода, красива, і вода стікала з неї золотим сріблом, і він посміхнувся, зізнавшись собі, що зовсім очманів од цієї жінки, коли вже вдається до таких диких епітетів.

— Чого ти посміхаєшся? — спитала вона.

— Іди сюди... — сказав він.

Вона простяглася поруч нього, довга, еластична, блискуча, красива темно-сірою горлиця. Він потерся щокою об її ніжне мокре плече й поцілував його.

— Яка ти холодна...

— А ти димієш уже. Про що ти все думаєш і думаєш?

— Та, пусте. Притча одна мучить мене. Майже візуально. Це значить, що треба сісти й записати її, щоб відчепилося. А писати не хочеться. Та й нічого записувати. Дуже банальне.

— Ну, то розкажи. Може, воно й відчепиться.

— А ти слухатимеш?

— Якшо не засну.

— З чого ж почати?

— Жили собі дідусь і бабуса, і в них не було дітей, і вони вже напевне знали, що й не буде ніколи, — сказала вона.

— Ні. Не вгадала. Цього разу не вгадала. Був у них хлопчик.

— Значить, вони не були дідусям і бабусею.

— Вони були такі старі, як ми з

тобою. Не перебивай. Був у них хлопчик. Хлопчик як і всі хлопчики. Ходив уже до школи, а влітку пас у яру корів. — Він дивився в небо, на маленьку хмарку, з якої піднебесні вітри виплілювали щось подібне до того, про що він хотів оце розповісти. «Сили небесні допомагають мені». — Так от. Оцей звичайний хлопчик якось побачив дивний сон. Ніби пас він корів у яру й раптом усе засяло навкруги: небо, корови, паша. Розумієш? Усе це стало таким, як дивися крізь жовте скельце. Звів хлопчик голову до неба, а звідти сходить до нього Красна Панна. І така вона незвичайна. Обличчя ясне, очі сині-сині, великі, а коси світлі як оцей пісок... ні, ясніші. Ну, мов підпалена сонцем ота он хмарка. Ступає Вона своїми босими ніжками по голубому нічному, і довга сукня білим багаттям палахкотить на вітрі, обпадаючи їй ноги, стан. Уявляєш, він сидить під горою, зіщулюється, маленький, у вицвілій синій сорочечці, а Вона йде, вся чиста, вся сонячна, і не просто йде, а сходить, спадає на землю, і бачить він білі ступні її ніг, білі долони її рук. І ось Вона вже зовсім близько, уже всміхається до нього. І усмішка в Неї наче цвіт конвалії.

— О, хто Ти, Ясна Панно?! — запитав хлопець.

— Я — Та, яку всі шукають і не знаходять, — сказала Вона. І він здивувався, що сказала Вона це звичайною мовою баби Горпини, чи баби Одарки, чи будь-якої тітки з їхнього села. І тут він, може, запитує її:

— Хіба Тебе важко знайти, що всі шукають і не знаходять? Я ж Тебе ось бачу? Ти Сама прийшла до мене.

І тільки сказав він це, як зробилося темно. Не просто темно, а чорно. І він закричав:

— Де Ти, Ясна Панно?.. Що мені робити, скажи!..

— Шукай, — почув у цій темряві. І прокинувся.

Скоро хлопчик і забув про цей сон. Ріс, учився. У школі, в університеті. Він уже знав, що ім'я Тієї, яку всі шукають і не знаходять, — Істина. Жилось йому спокійно. Інколи пригадував той дивний сон і тут же й забував про нього. Кожного дня він вичитував з книжок якусь премудрість і радів, бо тепер можна було нею похвалитися будьде. І чим більше таких днів, років спливало, тим більше в нього нагромаджувалося цих премудростей, як краваток чи капелюхів, усе нових, з різними ярличками: і вітчизняними, і зарубіжними. Чимало було й таких, що він їх ще й не надівав, і вони лежали, дбайливо складені для згодиться колись. Його ровесники кінчали вузи, ставали до роботи, одружувалися. Кінчив і він університет, заходився коло роботи. Одруживсь. Дружина була в нього славна, добра, і діти гарні. І згадка про дитячий сон усе рідше й рідше навідувала його. Та згодом щось сталося з ним. Щось почало непокоїти його. Інколи душа йому боліла так, що не хотілося жити. Ти знаєш, як болить душа?

— Ні... Колись було горло заболіло. А щоб душа?..

— Щаслива ти людина. Отож боліла йому душа. І він тоді вдався до премудростей, надбаних ним для згодиться колись. Але рятунку в них не було. Ці «краватки», «капелюхи», як він їх не пов'язував, як не надівав, виглядали зле. Кожному було видно, що вони з чужої шиї, з чужої голови. І він махнув на них рукою і лишився простоволосим, розхристаним і безпорадним.

У розпачі запитував себе: «Що ж

робити? Що робити?» І раптом почув, як якийсь голос йому шепнув: «Шукай». Він упізнав його, і сон той дитячий ожив у ньому. Але ж то був сон. Він тепер, коли йому вже стукнуло тридцять, розумів, я б сказав, у квадраті, що то був лише сон. У нього була дружина, діти, робота. І раптом: «Шукай». Тепер уже перед ним невідступно стояла Ясна Панна із синіми очима, і довга сукня білим багаттям палахкотіла на вітрі, обпадаючи їй ноги, стан. І він зважився. Він почав її шукати. Спершу він виходив лише за місто, в якому мешкав і працював, завертав у приміські села, в хати, зазирає у обличчя кожної дівчини, жінці й навіть бабі. Але її ніде не було. Потім він відважився виходити з дому на кілька днів, але й це не допомагало. А раз якийсь він вийшов із свого міста й пішов прямо дорогою. Ішов день, другий, тиждень, уже б і назад повертатися, а якась сила тягне його все далі й далі. Розумієш, як це буває? Ще трішки. Ось до того горбика. Он туди, за отой гайок. Може, там? Ну ще трішки, в оте село...

— Чого ж ти замовк? — спитала Марія. Він глянув на неї і побачив, відчув, що діялося з нею, і йому б треба зупинитися, але це вже було не під силу.

— Розумієш, бувають такі момен-

Василь ЗАХАРЧЕНКО

ПРИТЧА

НОВЕЛА

ти, коли інакше не можна. Коли на карту ставиться все твоє життя...

— Та ти розповідай притчу, — через силу посміхнулася Марія. І йому стало так, ніби він шойно випрошував у неї пробачення.

— Ішов він місяці, роки і не вертався додому. Не подумай, що він забув про дружину, про дітей. Ні. Він їх кохав, але Та, Ясна Панна, не давала йому спокою. Раз піддавшись спокусі вийти за своє місто й пошукати її в навколишніх селах, він уже не міг зупинитися. І чим більше він ішов, тим ясніше вставав у його пам'яті сон, і він уже наче навсправжки бачив її. Це як райдуга. Ідеш до неї, йдеш, ось вона, зовсім близько, ще трохи — і станеш під її арку... Ну, минуло, може, з десяток-два років, а він усе ходив по світу, шукав. Ну, там було багато з ним усляких перипетій, не раз під загрозою стояло його життя. От хоча б один епізод. Я його вже детальніше бачу, ніж інші.

Десь, може, там років через п'ятнадцять-двадцять відтоді як вирушив з дому, потрапляє він на якусь чи то свято, чи маніфестацію, а чи карнавал. Щось дуже яскраве, пишне, крикливе. Люди були у святковому вбранні, з трояндами в петличках, з трояндами в руках, з транспарантами й стягами. Лунали пісні, музика, стяги похитувалися над головами тисяч і тисяч. Люди щось вигукували. Він підійшов ближче й прислухався. Кричали комусь: «Слава Тій, що нас врятувала!», «Слава Тій, що веде нас до світлої мети!» Він запитав у людей, кого це вони так уславлюють. І тут на нього почали озиратися. Він бачив розпашілі в екстазі обличчя, засліпті від щастя очі.

— Як? Ти нічого не знаєш?

Вони розглядали його закушпелену дорожнім пилком одягу, посох і торбу.

— Та він не наш! Він прийшов здалеку!

— Ти хоч догадуєшся, на яку землю ступив?

— Ні.

— Ти стоїш у Країні Істини.

— Як?! — у нього пересохло в горлі. Він ледве зміг видобути кілька слів. — То їй такі знайшли?!

— От смішний чоловік. Та тобі ж ясно кажуть. Хіба ти не бачиш, скільки народу зібралося? Це всі вітають її!

— Де ж Вона, покажіть?! Я стільки йшов до Неї, стільки шукав... — і він заплакав.

Вони повели його, проштовхуючись крізь натовп. Ішли, мабуть, з півдня до Неї, так було багато людей на цьому майдані. І всі навколо славили її, співали їй пісень, обнімались одне з одним. Він уже не

чув землі під собою, так він ішов до Неї, зрадливі, щасливі, наекзальтований. І тут ті, що супроводжували його, закричали що було духу в екстазі:

— Слава Тобі, Ясна! Слава Тобі, наша Заступнице!

І він підвів угору свої очі, і коли підводив, то відчував, як вони в нього палахкотять. І раптом він одсахнувся, заточився на тих, що були позад нього. Серед багатомільйонного натовпу на високому червоному помості стояла дівчина в похідному сірому одязі амазонки. Вона поводи́ла зисоокими сірими очима по натовпу, її кирпате вилицювате обличчя усміхалося до народу, вітер маяв чорним, незаплетеним волоссям. Вона здійняла над натовпом руки, і він із жахом побачив, що вони червоні — і долоні, і короткі пальці. І в ньому все застоїло, заволало, заболіло мільйонами чужих смертей, і він закричав:

— У неї руки в крові!!! Це не вона!!! Це ж не вона!!! Самозванка!!!

Його схопили, грубо скрутили йому руки, щось рвонув шмат червоного одягу з білими буквами «Сла...» і затовк ним горлянку. Його повели. А він дивився на ці мільйони осліпліх людей і моторошнів. Він пригадав її закличне з темряви: «Шукай!» «Боже, що вони роблять? Ти ж бачиш, що їх одурено!..» — думав він, поки тягли його крізь розлючений натовп. Добре, що йому забили кляпом рот. Коли б він

сказав зараз бодай ще слово, вони б його розтерзали. У тісній кімнатці, куди привели його, сидів усього один військовий.

— Вийміть йому кляп з рота! — сказав військовий і звернувся до затриманого: — Слухай ти, мандрівник, як ти посмів бодай засумніватися в Ній?! Ти знаєш, що ми за це караємо на горло!

— Я бачив колись її, — сказав Мандрівник. — Вона зовсім не така. Вона у білому одязі. У Неї чисті білі долони, а в цієї в крові!

— Брешеш, собако чужоземний! Де ти бачив її?! — крикнув військовий.

— У сні, — сказав Мандрівник.

— У сні?! — перепитав військовий.

— У сні?! — як луна, озвалися ті, що притягли його сюди.

— Ха-ха-ха! Та він божевільний! У божевільного його!

І посадили Мандрівника в божевільню. Замурували в камері, схожий на чотирикутний ящик. Не знати скільки років просидів він там. Мандрівник утратив лік часові. Раз на рік до камери долітали приглушені вигуки: «Слава!..» То мільйонні натовпи йшли вітати ту, самозванку. Він сидів і ждав, коли ж його випустять. Тепер Вона являлася йому щодня чи щоночі (тут день і ніч зливалися в одне), він бачив її все «такою ж юною, яснозорою. І він балакав з Нею, і Вона йому казала одне й те ж: «Шукай». І це його підтримувало. Не скоро його випустили. Це було якраз того дня, коли мільйонні натовпи раз на рік сходилися вітати свою Істину. Тільки тепер вони йшли якось не так. Не було того суцільного вільного натовпу. Все було вилаштувано в колони, і все чітко карбувало крок по бетонних плитах брукувкі. І чоловіки, і жінки, і їхні діти, і зовсім маленькі дітки дибубляли, але теж у ногу, перед тією жінкою. І коли доходили до неї, на трибуні поруч з нею якийсь у чорному, обличчя — суцільний роззявлений рот, — вигукував: «Слава...», а парадуючі на те відповідали: «Ура!» Здалеку послушати — галасу й урочистості багато. А жінка, вона вже була жінкою, таким собі дебелим бабиськом, бо минуло, мабуть, кількадесять років відтоді, як її вперше побачив він, ця жінка стояла як мумія, з набіленним обличчям і піднімала над натовпом руки. Вони тепер були в неї білі. За ці роки, після того, мабуть, як Мандрівник тоді закричав, що в неї руки в крові, її пошили елегантні білі рукавички й навчилися так натягати на руки, що тепер це виглядало здалеку ще переконливіше від чесної жіночої шкіри. І от він, високий, сивий, у бороді, мов у щедрих

клубах пари, ходить у своїй мудрості, у своїй ясності поміж цими надресированими людьми, і ніхто не ціпає його. Може, всі давно вже махнули на нього рукою, як на причинного. Він іде серед людей і править своєю:

— Це ж не Вона. Хіба ви й досі цього не побачили? А вони йому на те:

— Ми, діду, й самі знаємо про це давно.

— Так чого ж мовчить?

— А нам так легше. Попробували шукати справжньої, як ти кажеш. Натерпілися такого... І воєн між собою. І голоду, і холоду. Бо кожен намагався довести свою Істину. Життя наше зробилося нестерпне. Тоді ми знову стали любити й славити це беззубе бабище. А ти не мороч нам голову, старий. Не баламуть тут, не переводь нам життя.

— Отак! Одержав, дурень! — вигукнула Марія.

— Одержав. І йому стало моторошно. Він зрозумів, що вони всі мерці, що вони вмерли ще тоді, коли попирили в ту «істину», яку їм піднесли дресировальники в погонах.

— І чим же це в тебе закінчиться? — спитала Марія. Павло трохи помовчав і сказав:

— Не знаю... Ще не знаю.

— Він що, відмовиться від дальших пошуків? Для кого, мовляв, старатися? Їм же без Неї краще, спокійніше. Вони ж щасливі із тим сурогатом істини?

— Ні, він уже не зупиниться.

— Я так і знала... — У її голосі причулися роздратовані нотки. — Хочеш, продовжу сю історію?!

— Цікаво послухати.

— За твоею логікою, старий не міг отак на півдорозі відмовитися від своєї ідеї. Отож він пішов далі. Минуло ще багато часу, а він усе йшов і йшов багатьма світами, шукав її. І став він зовсім старий і немичний...

Говорила вона енергійно, і Павло із захопленням слухав її.

— Якось надвечір старий видубляв на перехрестя доріг і не міг його вже перебрести, упав. І відкотилися од нього до заходу сонця порожня торба і посох. І тоді старий зрозумів, що помирає. Помирає, так і не знайшовши її. В останньому пориві простяг він тремтячу руку, стараючись дотягтися до посоха, і раптом вечір осяяло дивне світло, від нього заграло небо, почало мінитися найніжнішими кольорами, і придорожня трава заграла, засвітилась тисячами свічок. Він уже не міг звести очей догори, але збавив, що це йде до нього, спускається з небес, спадає Вона в білому, яєному одязі, юна, красива, синьоока. І йому зробилося так легко, так радісно, і він прошепотів запеченими вустами останні свої слова:

— О Ясна Панно... Я най...

— Найшов таки!.. Ніколи б не подумав, — вигукнув Павло. Він із захопленням дивився на цю красаву в своєму натхненні жінку.

— Нічого він не найшов. Просто призахідне сонце виткнулося в ту останню мить з-за хари. — І знову в її різкому голосі забриніло роздратування.

Він уявив сіре, порожнє перехрестя доріг у степу і розіпнуту на тому перехресті висохла постать мертвого старого в сірому рам'ї.

— Жорстоко, — сказав він.

— Жорстоко? — одмовила вона, і йому стало холодно на розпеченому піску від її голосу. — Я ще пожаліла його! Страшніше було б, коли б він помер серед ночі, в непроникній темряві... Пробач, а цього не сприймаю. Збавити все життя ради якоїсь химери і смерті жebraком десь серед дороги?!

— А що? Краще натягти отому старому бабиську, отому опудалу білі рукавички на закривавлені руки й далі славити його?

— Раз їх це влаштує, то й хай вони живуть з опудалом. І не треба їх тривожити. — І тут вона розсміялася: — Ой милий, ти такий зараз серйозний, наче це все залежить од тебе. Ходім краще у воду, бо ти вже зовсім перегрівся на сонці.

Він розгублено посміхнувся до неї і звівся на ноги.

— Ходім, — сказав і відчув знайомий, терпкий, всеосязний біль.

Сягністо глянув назустріч сонячній хвилі, що бігла під ноги. Море спалахнуло, засліпило йому очі, і світ зривався чорний, наче щойно перегорів у тому спалахові.

1997 р.

М. Черкаси

Президент України В.Янукович підписав доручення щодо проведення в Україні заходів з приводу 65-х роковин операції «Вісла». Нагадаємо, що операція «Вісла» була проведена у 1947 році. Тоді з етнічних українських земель Лемківщини, Посяння, Підляшшя і Холмщини примусово, з використанням збройних сил Польщі, Чехословаччини і Радянського Союзу було депортовано українців до західної та північної частин польської держави, що до 1945 року належали Німеччині.

Президент України доручив: — організувати проведення жалобних заходів біля пам'ятників та пам'ятних знаків українцям, які стали жертвами депортацій у ХХ столітті, передбачивши впорядкування відповідних пам'ятних знаків та пам'ятних місць;

— за участі НАН України організувати відповідну тематичну міжнародну наукову конференцію і публікацію її матеріалів, а також проведення «круглих столів» та інших науково-просвітницьких заходів, виставок фото- та архівних документів на тему депортації у 1947 році;

— організувати проведення в закладах культури та навчальних закладах тематичних уроків, лекцій, бесід про події, пов'язані з операцією «Вісла»;

— опрацювати разом із польською стороною питання щодо надання Президентом України та Республікою Польща підтримки у здійсненні заходів з ініціативи українців у Республіці Польща, зокрема проведення міжнародної конференції, присвяченої 65-м роковинам операції «Вісла», інших тематичних заходів з питань примусового переселення етнічних українців із південно-східних регіонів Польщі, а також сприяння українській громаді в Республіці Польща;

— забезпечити висвітлення відповідних заходів і організувати тематичні радіо- та телепередачі, виступи у засобах масової інформації вчених, політичних та громадських діячів.

Європейський суд з прав людини розстріл поляків у Радянському Союзі в 1940 році є військовим злочином, проте відмовився оцінювати ефективність розслідування так званої «катинської справи», проведеної російською владою, передає Радіо «Свобода».

До суду звернулися 15 громадян Польщі — родичі розстріляних. У своїй скарзі вони посилалися на порушення Росією статті про право на життя Європейської конвенції про захист прав людини, оскільки російська влада не провела ефективного розслідування загибелі їхніх родичів.

Справа була закрита Головною військовою прокуратурою в 2004 році. Відповідна постанова була заскарчена. Європейський суд визнав таке ставлення до родичів загиблих нелюдяним і звинуватив Росію в приховуванні інформації про обставини Катинської трагедії.

Польська сторона має намір оскаржити нинішнє рішення суду в Страсбурзі.

Разом з тим, Мін'юст Росії повідомив, що Європейський суд з прав людини відхилив вимоги родичів розстріляних під Катинню польських військовополонених про присудження їм компенсації.

У 1940 році під Катинню в Смоленській області працівники НКВС розстріляли понад 20 тисяч поляків. Радянська пропаганда списувала відповідальність за цей злочин на нацистську Німеччину.

У ці дні в Україні ми святкуємо перемогу над лютим ворогом людства — гітлерівською Німеччиною. Вшановуємо тих, хто, не шкодуючи власного життя, зробив свій внесок у цю перемогу. Але мусимо знати й тих «борців за отечество», участь яких у цій війні свідомо не оприлюднюється.

За сприяння колишніх секретарів комуністичної партії та комсомолу, теперішніх можновладців, на Луганщині наполегливо створюється героїчний образ Донського козацтва, яке завжди віддано служило «родному отечеству». Водночас ретельно замовчується служба дончаків гітлерівській Німеччині під час Другої світової війни. А розповіді є про шо. Адже у складі Вермахту та Військ СС воювали численні козацькі полки, дивізії та навіть корпуси. На окупованих німцями територіях діяли козацькі поліцейські батальйони, що мали головним завданням боротьбу з партизанами. Козаки цих батальйонів часто служили наглядачами військовополонених червоноармійців. При німецьких комендатурах були козацькі сотні, які виконували поліцейські завдання. Дві такі сотні донські козаки мали у станиці Луганській та ще дві — у Краснодарі. Чимало лиха від них знало цивільне населення Луганської області, а також місцеві партизани та підпільники, які чинили спротив гітлерівцям.

12 серпня 1942 року біля хутора Пшеничного Станично-Луганського району козаки-поліцаї разом із німцями погомили партизанський загін, яким командував І. М. Яковенко.

Наприкінці вересня 1942 року в місті Краснодарі на Луганщині було створено підпільну молодіжну антифашистську організацію «Молодая гвардия», яка розпочала боротьбу з німецькими загарами. А 24 жовтня 1942 року у Краснодарі відбувся «казачий парад», яким донські козаки завідали свою відданість гітлерівському командуванню та німецькій адміністрації. «На торжестве присутствовали 20 представителей немецкого военного командования и местных органов управления. С патриотическими речами перед казаками выступили бургомистр Краснодона П. А. Черников, атаман Гундоровской станицы Ф. Г. Власов, старый казак Г. Г. Сухоруков и немецкий офицер. Все выступавшие были единодушны в своем призыве к казакам — установить тесное сотрудничество с немцами-освободителями и объединить усилия в борьбе против Советов, большевизма и войск Красной Армии. После молебна за здравие казаков и скорую победу германской армии было зачитано и принято приветственное письмо Адольфу Гитлеру». Ось уривок із цього листа. «Мы, донские казаки, остатки уцелевших от жидовско-сталинского жестокого террора своих соотечественников, отцы и внуки, сыновья и братья погибших в ожесточенной борьбе с большевиками и замученных в сырых подвалах и мрачных застенках кровожад-

ными палачами Сталина, шлем Вам, Великому Полководцу, Гениальному Государственному Дятелю, Строителю Новой Европы, освободителю и другу донского казачества, свой горячий донской казачий привет! Смерть Сталину и его опричникам! Хайль Гитлер! Да здравствует Гитлер! Да здравствует наш организатор и полководец казак-генерал Пётр Краснов! За окончательную победу над нашим общим врагом! За Тихий Дон и донских казаков! За германскую и союзные Армии! За вождя Новой Европы Адольфа Гитлера — наше могучее, сердечное казачье «ура!».

Приклад старших наслідували «молодые казачата». «В газете «Новая жизнь» № 54 от 20 декабря 1942 года опубликовано письмо Адольфу Гитлеру, «вождю великого немецкого народа» от учеников Ста-

Ігор САЄНКО,
красзнавець

ниці Луганской: «Мы, ученики специальной сельскохозяйственной школы Станицы Луганской, шлем горячий привет нашему освободителю Адольфу Гитлеру». В продолжении письма говорилось об обязательстве учеников этой школы стать такими культурными, как немецкий народ».

3 грудня 1942 року у місті Каменська-Шахтинському Ростовської області, що поруч із Краснодаром, козацю конвойною сотнею при німецькій комендатурі командував Т. Н. Доманов, який згодом обійняв посаду «походного атамана донського казачества» після загибелі С. В. Павлова в 1944 році. Цей козацький підрозділ створено ще наприкінці липня 1942 року. В його складі було чимало вихідців із Гундоровської станиці (зараз місто Донецьк Ростовської області). «Козаки конвойної казачьей сотні принимали участие в охране железной дороги, несли дозорную службу, прочесывали лес на левом берегу Северского Донца в поисках бежавших советских военнопленных. В январе-феврале 1943 года эти же казаки рыскали по станице Гундоровской и по хуторам в поисках подпольщиков из разгромленной краснодонской «Молодой гвардии».

«В июле 1942 года в Урывский лес у города Каменска-Шахтинского зашел один из артиллерийских полков Красной Армии, чтобы укрываться днем от «мессеров». Житель хутора Урывского, будущий полицай, выдал немцам советских артиллеристов. Немцы, жалея живую силу своих войск, развернули орудия и танки в сторону леса и стали методически вести огонь по притаившимся в лесу красноармейцам. Это был не бой, а полное уничтожение всего живого в этом лесу. Эта история очень схожа с историей Ерохинской балки в том же

районе и в тот же период — июль 1942-го, такое же предательство казака-полицая из хутора Ерохина. Там немцы поставили на пригорке орудия и минометы и стали методически уничтожать все живое, что находилось в районе балки. Потом в район балки пошли легкие танки и с пулеметов расстреливали разбегающихся по полю красноармейцев».

Багато німецьких колаборантів було і серед кубанських, терських, уральських, сибірських, астраханських та інших козаків, але в усіх козацьких формуваннях, що служили гітлерівській Німеччині, переважно більшість вояків складала саме донські козаки. Колаборантство серед донського козацтва було масовим. «Первоначально справа на груди у всех казаков красовались специально разработанные для «вои-

леграммой от 19-го сего июня со-общил мне, что Походный Атаман полковник Павлов в бою с партизанами западнее Городища 17-го сего июня пал смертью храбрых. Полковник Павлов с самых первых дней соединения Донских казаков с Германской армией для общей борьбы с большевиками, с лета 1942-го года, то есть в течение двух лет мужественно и доблестно, все время ведя непрерывные бои с врагами казачества, создал казачьи части, воспитывал их и обучал. Смерть его невознаградимая потеря для казачества и для родного его Донского Войска. Скорбя с родными мне Донцами над могилой павшего героя великой войны с большевиками, горжусь тем, что Войско имело его в своих рядах в такие трудные боевые времена. Его вдове Феоне Андреевне Павловой при-

«КАЗАЧИЙ ПАРАД» ПІД ШТАНДАРТАМИ ФЮРЕРА

ношу мои глубочайшие соболезнования в постигнутой ее утрате. Пусть будет ей и ее дочери утешением, что их муж и отец умер такою почетной, настоящей казачьей смертью. За подвиги, совершенные во время долгого похода в боях казаков, предводительствуемых Походным Атаманом Павловым посмертно произвожу его в генерал-майоры, что внести в его послужной список».

Як зазначив П. М. Краснов, широко співпрацю з гітлерівцями козаки розпочали влітку 1942 року, проте кілька козацьких частин з'явилися у складі німецького війська вже в 1941 році: «102-й казачий ескадрон І. Н. Кононова при штабе командуючого тыловым районом группы армий «Центр», казачий разведывательный батальон 14-го танкового корпуса, казачий разведывательный эскадрон 4-го охранный самокатного полка, казачий разведывательно-диверсионный отряд разведывательной абверкоманды НБО».

«Когда в середине октября 1941 года части 14-го немецкого танкового корпуса подошли к реке Миус, за линией фронта в тылу Красной Армии уже шло сражение. Будучи уверенными в том, что бой введут немецкие подразделения воздушных десантников или моторизованные части, каким-то образом попавшие в окружение, танкисты поспешили на помощь. Каково же было их удивление, когда они обнаружили, что «немецкими десанниками», атаковавшими оборонительные порядки Советской Армии с тыла, оказалась казачья сотня под командованием потомственного донского казака — старшего лейтенанта Николая Назаренко. В середине октября эта группа в качестве маршевого батальона была направлена на реку Миус, где заняла позицию в тылу советской 9-й армии. (Закінчення в наступному номері) м. Луганськ

КРИМСЬКА МІЛІЦІЯ РОЗШУКУЄ МАРОДЕРІВ

22 квітня в чергову частину Сімферопольського райвідділу міліції ГУМВС України в АР Крим надійшло повідомлення про те, що на десятому кілометрі автодороги Сімферополь-Феодосія-Керч, у районі села Трудове на місці масової страти євреїв і кримчаків невідомими була розкопана братська могила часів Великої Вітчизняної війни.

На місце події негайно виїхали керівники ГУМВС України в АР Крим, Сімферопольського райвідділу міліції, співробітники слідчо-оперативної групи. В ході огляду було виявлено проведення незаконних розкопок братської могили. За меморіалом працівники міліції виявили свіжий земляний насип і отвір, продовжений у бетонній «подушці». У землі була викопана своєрідна шахта завглибшки близько п'яти метрів.

Вирішується питання про порушення кримінальної справи за 298 КК України (знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини та самовільне проведення пошукових робіт на території археологічної пам'ятки), санкція якої передбачає покарання у вигляді штрафу до ста неоподатковуваних мінімумів доходів або позбавлення волі на строк до трьох років.

Вживаються всі заходи для встановлення винних осіб, їх затримання та притягнення до відповідальності.

Сектор зв'язків з громадськістю ГУМВС України в АР Крим

БІЛОРУСЬКОЮ — БЕЗ АКЦЕНТУ, УКРАЇНСЬКОЮ — ВІД ДУШІ

Надто багато спільного у нас із сьбрами. Дехто навіть каже, що Білорусь — це та сама Україна, тільки... через 30-40 років. Маються на увазі масштаби зростання. Про це подумалося, коли група людей (як білорусів, так і українців) відзначала 94-ту річницю проголошення Дня незалежності Білорусі — вперше це сталося 25 березня 1918 року. Як на таку важливу, символічну для білоруського народу дату, то людей було обмаль. І все ж під білоруським посольством біля самісінького пам'ятника Володимиру Короткевичу весело майоріли на березневому вітрі білоруські та українські прапори, а під ними стояв гурт небайдужих інтелігентів.

Серед присутніх був і український бард

— У мене лише одна бабуся — росіянка, а всі інші родичі — українці з Чернігівщини, Черкащини, Вінниччини... Тому любов до української культури є закономірною. А білоруською пісню зацікавився завдяки ансамблю «Пісняри».

— Але ж в часи вашої ранньої юності цей гурт уже не існував?

— Не було вже «зоряного» складу «Піснярів», але ж пісні виконувалися і знаходили своїх нових шанувальників. Не лише в Білорусі, але і в Україні. Тому, коли ми говоримо про способи піднесення національної свідомості молоді, то гарна пісня — якраз один з таких шляхів. У білорусів це були «Пісняри», в цей же час у нас були «Смерічка», «Кобза», Софія Ротару. Звичайно ж, незабутній Володимир Івасюк. Трохи раніше — Олександр Білаш, Платон Майборода... Для мого кола і досі улюбленими є ранній «Скрябін» та «Кому Вниз». При хорошому збігу обставин пісня може мати потужний вплив як на молодь, так і на старше покоління, причому в будь-яко-

Сергій Василюк. Він чудово виконував як українські, так і білоруські пісні. Йому широко аплодували. Подумалося: в Україні бардів, які без акценту співають білоруською, не так і багато. І якщо вже такі є, то вони на вагу золота... Тому вирішив скористатися подарунком долі і поспілкуватися з Сергієм. Запитав: коли його взяла в полон білоруська культура? Що саме було поштовхом? Як оцінює нинішню ситуацію з білоруською в Мінську і з українською в Києві? Чи існують способи з допомогою пісні швидко підняти національну свідомість столичних жителів? Київський бард відповідав щиро і без заминок. Видно, й сам неодноразово ставив перед собою ті ж запитання.

му регіоні! Я виступав і в Одесі, і в Харкові, і в Донецьку, і можу сказати, що навіть пересічні люди тягнуться до української пісні. Ніколи не забуду, як, виступаючи в Одесі на захист лиману Куяльник, почув від літньої жінки: «Ну, наконец-то, у нас появилася молодець, стоящая внимания!» Повинна бути державна політика щодо пісні. Поки що у нас нема жодного продюсера, який би займався розвитком української рок-музики. Ніхто не зацікавлений у поширенні чогось нового, якісно кращого. Те ж саме і в Білорусі. Підтримки немає, час від часу щось там пробивається, як травичка крізь асфальт... Навіть якщо для Лукашенка ідеалом є радянська епоха, то не треба забувати, що символом цієї епохи були «Пісняри»! Але в Білорусі тепер виразно домінує російськомовна естрада...

— А чи нема тут вини опозиційних сил?

— Мені важко судити про сусідній народ, адже я можу чогось не знати, але часом і мені здається, що якби опозиціонери насамперед зосе-

реджувались на просуванні білоруської культури, а не на антилукашенківських гаслах, користі було б більше. Тобто я не заперечую, що Лукашенко заслужив на таке несприйняття з боку національно свідомих кіл, проте проведення відкритої ворожої політики щодо глави держави, який з різних причин так міцно закріпився при владі, не дає можливості проводити інші важливі для білоруської культури заходи. Наприклад, якщо згадати царські часи, то навіть попри різноманітні заборони української культури, провідникам нашого національного відродження (Миколі Лисенку, Марку Кропивницькому, Євгену Чикаленку та ін.) якось вдавалося творити і виступати. При цьому вони не виступали проти царя, але дуже успішно пропагували українське...

— Свого часу я і від білорусів чув закиди на адресу Білоруського Народного Фронту. Мовляв, білоруський народ загалом не сприймає радикалізму, тому чітко задекларована антиросійськість з боку деяких патріотів була лише на

шкоду справі — за БНФ не пішли широкі маси. Наймудріше — робити ставку на народ. А якщо так, то треба враховувати традиційну білоруську толерантність...

— Відсутність радикалізму певною мірою свідчить про слабкість... Але треба завжди тверезо оцінювати свої можливості. Мені дуже шкода, що деякі білоруси так героїчно борються за свої ідеали, чимало людей перебувають в ув'язненні, але системного процесу в плані покращення ситуації немає. Не виправдовую і владу — чим більше вона буде тиснути на опозицію, тим більше вона ставатиме антилукашенківською. Але як білоруси, так і ми

повинні в цьому питанні витримувати раціональну рівновагу. Треба проводити мудру політику, не відмовляючись від своїх принципів.

— У Києві та інших великих містах ситуація з мовою, може, трохи краща, ніж у Мінську, але засилля «суржику» недодає оптимізму. Чомусь літературна мова не в пошані серед молоді. Тут навіть Львів нічим не може похвалитися.

— За соціологічними опитуваннями у Києві понад 70 % населення називають рідною мовою саме українську. Але знаю багато прикладів, коли людина в сім'ї розмовляє «суржигом», при цьому російською володіє досконало. Завжди було чомусь престижніше розмовляти російською, це й зараз залишилося. Зараз стає модним доб-

ре знати англійську, дехто володіє нею просто блискуче! А на свою мову вже не вистачає ні часу, ні бажання... Коли я читав книгу Василя Шкляра «Чорний ворон», спочатку ледь не з кожної сторінки випишував у зошит якісь нові, невідомі мені слова. Але ж над удосконаленням української працюють одиниці. Надто рідко зустрічаємо у молоді бажання вразити оточення гарними знаннями української мови. Зайвим буде повторювати, що таку моду покликани запроваджувати не лише українські митці, але й політики та представники вищих ешелонів української влади, які мають усвідомлювати, що українська мова є душею держави, якою їм випало керувати...

Сергій ЛАЩЕНКО

Український бард Сергій Василюк на білоруському мітингу

(Закінчення. Поч. у № 14-16)

Павло Мовчан, поет і громадський діяч; р. н. 1939:

«Зрозуміти культуру далеких предків — значить зрозуміти себе». «Мови-переможниці платять за свої перемоги дуже дорого».

«Мова — останнє пристановище волі».

«Якщо людина відрікається родової пам'яті, вона спроможна на все».

Володимир Голобородько, поет, журналіст, громадський діяч; р. н. 1940:

«Афоризм — це добре відредагований роман».

«Якщо заповіді і законів не дотримуються, значить, вони гуманні».

«Рідну землю любимо за те, що в ній зарито стільки талантів».

«В СРСР найшвидша черга — кулетна».

«У жодній революції молодь не бере такої активної участі, як у сексуальній».

«Якщо тебе ударили по одній щопі, підстав другу — й щелепа стане на місце».

«Щоб підняти того, хто низько впавав, спершу ставлять його на коліна».

Володимир Черняк, економіст, політичний і громадський діяч; р. н. 1940:

«Не можеш сам — допоможи іншому».

«Непідкупні політики дорого коштують».

«Чим більше заслуг у вождя, тим небезпечніший він для народу».

«Прагнення до безмежної влади — свідчення обмеженості політика».

«Демократія не було б цінні, якби не вибори».

«Прес влади існує там, де немає влади преси».

«Легше зробити людей демократами, ніж демократію людяною».

Володимир Яворівський, письменник, політичний діяч; р. н. 1942:

«Сьогоднішня Україна: крик душі і мовчання розуму».

«Тіньова економіка в Україні обслуговується тіньовою політикою серед білого дня».

Флоріан Боднар, літератор; р. н. 1942:

«Совістю торгують ті, хто її не має».

«І мости руйнуються від того, що всі йдуть у ногу».

«Сіють розумне, добре, вічне, але комусь же й орати треба».

Юрій Меліхов, літератор; р. н. 1951:

«Найлегше знайти свідків, які нічого не бачили».

«Багатох дратує не те, що навкруги крадуть, а те, що не діляться з ними».

«Щоб справи у внутрішній політиці пішли на краще, треба ставитися до своїх людей, як до іноземців».

«Ковбаса — кулінарний виріб, дешева ковбаса — політичний!»

«Дехто й на гілках влади поводитьсь так, ніби ніколи не злавив з дерева».

Юрій Меліхов, літератор; р. н. 1951:

«Найлегше знайти свідків, які нічого не бачили».

«Історія повторюється — це і є її уроки».

«Міль — єдина комаха, яку зустрічають оплесками».

«Не досить вичавити з себе раба, треба його ще працевлаштувати».

«Щоб іти в ногу з часом, потрібні не ноги, а голова».

«Народжуються, щоб літати; вміння повзати приходить пізніше».

Олександр Сухомлин, робітник; 1955-1997 рр.:

«Трапляються й монархісти... без царя в голові».

«За брехню добре платять. За правду — розплачуються».

«Немає нічого гіршого, ніж узаконене беззаконня».

«Іноді краще бути героєм роману, ніж його автором!»

«За щастя треба боротися. Нещастя прийде саме».

«Не обов'язково мати музикальний слух, щоб співати з чужого голосу».

«Жінки живуть довше за чоловіків... Особливо вдови!»

«Коли б мовчання справді було золотом, якими бідними стали б жінки...»

АФОРИЗМ — ЯК ЗАСІБ УКРАЇНСЬКОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ

Юрій Рибников, літератор; р. н. 1943:

«Жінки загадкові, доки мовчать».

«Купаючись у розкошах — не втопись».

«Ми довго били в литаври, а треба — у дзвони!»

«Що більше скромних, то краще живеться нахабам».

«Великі гроші не дають спати, малі — жити!»

Леонід Сухоруков, журналіст; р. н. 1945:

«На відміну від жінок, дні не повертаються».

«Слабкість будь-якої системи пропорційна міцності її бюрократії».

«Чим більше правил, тим більше охочих стати винятком».

«Які ж то треба мати права, щоб не мати обов'язків!»

«Буває, що здатність робити помилки переростає у майстерність».

«Коли діти перестають запитувати, маса запитань виникає у їхніх батьків».

Микола Левицький, інженер; р. н. 1946:

«Не всі перефарбувалися. Дехто просто відмився».

Андрій Коваль, історик, громадський діяч; р. н. 1956:

«Досягнуті вершини впираються в порожнечу».

«Бог не належить до жодної конфесії».

«Якщо ілюзії вождя підкріплені танковими дивізіями, вони можуть бути реалізовані».

«Істина не потребує захисту, захиту потребують ті, що її сповідують».

«Озираючись довкола себе в пошуках безпеки, зазирає і в самого себе».

«Лише той досягне вершини, хто зайве залишить внизу».

«Квіти зла пахнуть запаморочливо».

«Найкраще передбачає погоду той, хто її робить».

«Жінки бажать віддати себе чоловікам повністю, а чоловіки згодні лише на окремі частини — звідси більшість любовних драм».

Роман Коваль, письменник, громадський діяч; р. н. 1959:

«Найкрасивіші блискавки народжують шаблі».

«Ворог не має статі».

«Український народ не хотів ніколи підкорятися своїм. Тому й був підкорений чужими».

«Убогому завжди щось перепадє. Навіть право голосу».

«Політика малого зла завжди доводить до великого».

«Інколи й націоналізм буває пролетарським, а комунізм — буржуазним».

«Українські демократи подібні до дітей. Бажанням весь час на когось ривнятися».

Олександр Перлюк, літератор, журналіст; р. н. 1959:

«Хотіли свободи слова? Затуляйте вуха!»

«У справжнього чоловіка на першому плані жінка, і лише потім — жінки».

«Холостяк — це чоловік, замучений щастям».

«Найчастіше хочуть зігнути того, хто на голову вищий від інших».

«Якщо жінка мовчить, — це перша ознака того, що зараз вона щось скаже».

«У світі ніщо не вічне, навіть тимчасові труднощі».

«Щастя динозаврів у тому, що вони вимерли до появи людини».

«Красивішими за жінку можуть бути лише її ноги».

«Пити треба вміти, але краще вміти не пити».

«Не всі жінки святі, деякі ще тільки вчаться».

«Якщо вас дуже просять висловити свою думку, — це означає, що вона вже відома».

«Прокидайтеся, все вже приватизовано!»

«Керівництво пам'ятає про народ, інакше у нього не було б такої охорони».

«Якщо Конституція порушується — значить, вона вже діє!»

Оксана Забужко, письменниця, літературознавець; р. н. 1960:

«Нація, котра мислить про світ і себе в ньому категоріями позиченої мови, неминує мислити несамостійно».

«Імперії коштують дорого — і не лише колоніям».

Віктор Радіонов, публіцист, громадський діяч; р. н. 1966:

«Партія, не спроможна зібратися на з'їзд для саморозпуску, — невмируша».

«Шкода, що терапевти від економіки не давали клятви Гіпократу».

«Ну який же дантист не любить хокею?»

«Коли не спроможні обрати авторитетного, — приходить авторитарний».

УВАГА: КОНКУРС!

«МЕНІ ТРИНАДЦЯТИЙ МИНАЛО...»

До 13-річчя кримської дитячої газети «Джерельце» під Шевченковим гаслом «Мені тринадцятий минало...» оголошується **творчий конкурс серед юних читачів** — школярів Криму і всієї України. Надсилайте на адресу редакції (звичайною або електронною поштою) ваші **літературні, поетичні, публіцистичні твори** — на будь-які теми, які могли б бути надрукованими в дитячій газеті. Компетентне журі, яке очолює незмінний шеф-редактор «Джерельця» Данило Андрійович Кононенко, оцінить і відбере кращі творчі доробки, автори яких отримають шанс вибороти суперприз (**розкладний велосипед!**) та інші нагороди.

Крім творчих завдань, будуть й цілком конкретні, за які нараховуватимуться додаткові бали. Ось два з них:

— **КОЛИ ВИЙШОВ ПЕРШИЙ НОМЕР «ДЖЕРЕЛЬЦЯ»?**

— **ХТО, НА ВАШУ ДУМКУ, НАДАВ ДЛЯ ПЕРЕМОЖЦЯ КОНКУРСУ У «ДЖЕРЕЛЬЦІ» ГОЛОВНИЙ ПРИЗ — ВЕЛОСИПЕД?**

Чекаємо на ваші відповіді, вірші, оповідання, репортажі, новели, статті. Творіть! Дерзайте! Перемагайте!

ВЕЛИКОДНЯ ВИСТАВКА У ШКОЛІ

15 квітня усі православні християни у світі святкують найважливішу подію року — Христове Воскресіння. Пасха завершує найдовший семитижневий піст для тих людей, що його дотримувалися. Починаючи з Чистого Четверга, люди готуються до святкового столу — прибирають та прикрашають оселі, печуть святкові куличі, фарбують та розписують яйця. А в нашій школі вже стало доброю традицією проводити виставку, присвячену цьому святу. Щороку всі учні, починаючи з самої малечі — з первачків, роблять гарні малюнки, своїми руками розписують писанки, фарбують крашанки, з паперу майструють композиції, якими можна прикрасити святковий стіл. Цього року із 68 класів у виставці взяв участь 61 клас. Усі вони постаралися на славу. Були зроблені вражаючі, неперевершеної краси презен-

тації. Чого тільки тут не було! Але більш за все особисто мені сподобалися речі з дерева, зроблені руками наших умільців, розписані яйця, виготовлені з різних матеріалів, прикрашені кошками із квітами, стрічками, малюнками. Самі автори були усміхнені і привітні, вони відповідали на безліч запитань, що стосувалися виставки. Однак виставка проходила тільки 2 години, тож цього було замало для того, щоб втамувати цікавість всіх присутніх. І ще цілий день діти й дорослі спілкувалися між собою, обговорюючи найбільш вражаючі речі з тих, що так сподобалися. Отже, ця подія залишила гарні та світлі спогади.

Вікторія ДОРОШЕНКО,
учениця 10-го класу НВК
«Школа-ліцей» № 3
ім. А. С. Макаренка

м. Сімферополь

Малюнок Іллі КОБЕЛЕЦЬКОГО, юного актора студії «Світланок» із Сімферополя (керівник — Алла Петрова)

НАВЧАЙМОСЬ ТВОРИТИ ДОБРО!

З давніх часів люди намагалися жити в злагоді з природою. Любов до неї закладено генетично. Ми вчимося на тому, що немає у світі нічого могутнішого за людину. Але останнім часом ця могутність все частіше виявляється у жорстокості до тварин. У наші дні ЗМІ щоденно порушують питання про знущання та масове знищення тварин. Чому це питання вже стало проблемою в наш час? Але ж у дитинстві дорослі дітям наказують, що тварин треба любити й поважати, як людей. Адже вони — живі істоти. Я думаю, що проблема розпочинається не з дітей, а з дорослих. Саме вони проявляють агресію до тварин, а дітей при цьому «навчають» про них дбати. Слова дорослих не підтверджуються вчинками. Така поведінка не є правильною, але її копіюють діти. Від одних слів нічого не зміниться.

Не знаю, як інші люди, але коли я бачу виснажену, хвору тварину, яка страждає, завжди допомагаю їй. Таке бажання виникло в мене ще з раннього дитинства. Так було завжди! Якщо ми звернемося до літератури, а саме до повісті М. Коцюбинського «Тіні забутих предків», яка була написана понад сто років тому! — де письменник показав справжнє єднання людини та природи, то побачимо, що герой твору Іван Палійчук змалку широко любив

природу, дбав про тварин. З раннього дитинства виховується співчуття до слабших.

Майже в кожного з нас вдома живе якась тваринка. Ми любимо її та піклуємося про неї. Однак забуваємо про інших тварин, які нас оточують. Останнім часом у Сімферополі збільшилася кількість бездомних тварин. І це є проблемою, тому що деякі тварини стають агресивними й дикими. Не можу забути випадок, який стався зі мною минулого літа. Ми з другом каталися на велосипедах у парку біля книжкового ринку. Вже сутеніло, і ми вирішили йти додому, як раптом із-за дерева на мене кинувся великий собака. Пес підбіг дуже близько й хотів мене вкусити. У цей час йшов чоловік, якому я дуже вдячний. Щоб собака мене не вкусив, він підбіг з величезною палицею та вдарив по землі біля очей собаки. Пес не очікував такої поведінки та відбіг. Я подякував і поцікавився, чому ж він не вдарив тварину. На моє запитання чоловік відповів, що собака теж жива істота, та йому також боляче, як і нам. Я з ним цілком погодився і подумав, як чудово, що є ще добрі люди на світі. Цю історію я згадав саме на уроці української літератури, на якому ми обговорювали проблеми стосунків людей і тварин.

Після цього уроку я подумав, як

ЛЮБЛЮ ВЕСНУ

Люблю весну в буянні зелені і цвіту. Коли вишні, яблуні і груші вбираються у білі сукні, наче наречені. А над їхнім п'янким біло-рожевим цвітом гудуть, мов маленькі реактивні літачки, джмелі, бджололи, хрущі.

Люблю весну за пробудження природи — зеленого дива Землі. Коли з-під снігу та торішнього листя з'являються перші несливі стрілочки пролісків та фіалок. А за ними, ніби в одну мить, простеляється килим зеленої трави з розмаїтими кольорами. Біло-рожеві грицики, горді нарциси, жовтогарячі, ніби курчатка, кульбабки весело визирають з трави. Вони повертають свої голівки до теплої сонечка, яке голубить їх своїми промінчиками. Все навкруги цвіте, буяє, радіє.

Люблю весну за теплу радість, яку вона приносить після холодної зими. Люблю весну, коли вбирає вона в святкові шати рідне село. І від тієї пишної зелені і голубого неба на душі стає легко і спокійно.

Просто я дуже люблю весну.

Назарій ПАЦАЛОН,
учень 6 класу НВК «Топорівська
ЗОШ І-ІІІ ст.»
Буського району Львівської області.

добре, що в моєму рідному місті є спеціальна організація, яка допомагає тваринам. Але, на мій погляд, її діяльність не забезпечує всіх потреб, тому що не фінансується державою. Мені здається, що в Україні більше таких організацій, які вилловлюють тварин для того, щоб убити чи отруїти, а не для того, щоб вилкувати та віддати у сім'ї, де про них подбають та будуть їх любити. Я думаю, що непогано було б, якби в притулках для порятунку тварин працювали не тільки дорослі, але й діти у вільний від навчання час. Така практика дуже поширена за кордоном, адже школярі не тільки вчать заробляти гроші, а й привчаються до праці, до відповідальності, вчать дбати про слабших. Дуже хочу, щоб дорослі люди, державні діячі допомогли розвинути цю ідею в Сімферополі. А вже потім ця добра справа поширилась би Україною.

Артем ЗАЙНУЛІН,
учень 8 класу НВК «Консоль»
м. Сімферополь

СВЯТО ДУШІ

Доброго дня, любе «Джерельце»! Нещодавно мене запросили на зустріч з учнями до Судацької ЗОШ № 2, де директор — Н. В. Шишкіна. Привітно й радо зустрічає школа гостей. Вона живе своїм розмаїтим життям: уроки, перерви, виховні години... Цього дня у школі працювала «Літературна кав'ярня». Захід проводила Тетяна Олександрівна Замесова, учитель української мови

та літератури. Вона завжди прагне, щоб її учні якомога більше знали про літературу рідного краю — Криму. Адже цим Т. О. Замесова сприяє не лише ознайомленню з творчим доробком митців-земляків, але й прищеплює повагу й шану до українського слова, розвиває естетичні смаки у школярів, виховує любов до рідної землі. Тема цього заходу була: «Музико долі, грай же, грай...»

«Літературна кав'ярня» зібрала всіх небайдужих до рідного слова. Учніці 5-Б класу (І. Царик, Д. Меджитова, К. Александрова, А. Сиза, С. Рильцина, К. Хохлова) підготували літературно-музичну композицію «Намісто» (з циклу «Диво природи» В. Пальохи). А Нізамова з 11-В класу представила ліричну композицію «На могилі» (зі збірки поезій «Музика долі» В. Пальохи). М. Гапонова та Є. Дружинін (11-А клас) запропонували поезію «Музика долі» В. Пальохи у

супроводі губної гармошки (у стилі біт-бокс). Цікавими були презентації О. Жарецької (11-А), Н. Мазур (5-Б), А. Олійник (5-Б), С. Уманової (5-Б), Д. Ензель (5-Б). Гості «Літературної кав'ярні» отримали насолоду від гри на гітарі (О. Ожерельєв, 11-А).

Я щиро вдячна учасникам «Літературної кав'ярні», особливо Т. О. Замесовій, яка організувала це СВЯТО ДУШІ. Прийміть мій ніжний уклін!

Віра ПАЛЬОХА,
вчителька

м. Керч

«ВЕЧІРНЄ ВОГНИЩЕ» ВАСИЛЯ МАРСЮКА

Наприкінці вересня минулого року до редакції «Кримської світлиці» завітав давній друг і постійний автор газети, відомий поет з Києва Василь Марсюк: він повертався з Ялтинського будинку творчості письменників і вирішив нас провідати, благо, що редакційний офіс розташований під боком залізничного вокзалу. Василь Андрійович — ширий шанувальник єдиної на теренах автономії української газети «Кримська світлиця», один з тих, хто у скрутні для газети часи піднімав своє письменницьке слово на захист її ідеалів, її доброго іміджу, її існування на півострові.

На сторінках «Кримської світлиці» не раз з'являлися (та й нині з'являються!) першодруки поета В. Марсюка. Зокрема, побачила світ його сонетна поема «Гладіатори Доби», присвячена Віталію і Володимирі Кличкам, уривки з роману у віршах «Московський час», написаного в основному у сімдесяти роки минулого століття, ще під час навчання автора на вищих літературних курсах у Москві на базі Літературного інституту ім. Горького.

Під час нашої дружньої розмови за чашечкою кави поет розповідав про свою роботу в Ялті над віршами для нової книги, ділився планами і секретами своєї творчої праці. На наше запитання, на які нові твори надихнула творча атмосфера Кримського південнобережжя, Василь Андрійович відповів, що творчу атмосферу створює сам процес роботи, але є такі місця на землі, які посилюють натхнення до роботи. Для нього одним з таких місць є Крим, і, зокрема, Ялта. Тож і минулої осені йому тут добре писалося, і нинішньої теж. До свого нового рукопису поет включив два свої ліричні цикли віршів, присвячені Криму, а саме: «Ялтинська осінь — 2010» і «Ялтинська осінь — 2011». І якщо у першому циклі переважають мотиви самотності і смутку, то другий цикл наповнений сонцем і світлим почуттями, хоч часом і драматичними.

Крим, за словами поета, завжди навіює йому не тільки згадки про чарівні гори, про пляжні береги, про дружні зустрічі під шум морського прибою, а й про сотні і тисячі українок-полонянок на базарах середньовічної Кафи (Феодосії), про довгі валки чумацьких возів, навантажених сіллю із Сиваша, про життєдайний потік дніпровської води, що плине рукотворним руслом Північно-Кримського каналу і зрошує майже половину засушливих таврійських степів... А ще поета цікавить і бентежить все, що відбувається у Криму, де гострота всіх українських проблем доведена до краю, як у фокусі лінзи. І він бажає кримчанам разом з усіма українцями поступово зняти цю гостроту і всім почуватися добре під всеукраїнським мирним небом. Про ставлення поета до Криму найкраще розкажуть, мабуть, його вірші, написані в різні роки і за різних обставин, деякі з них не раз друкувала на своїх сторінках «Кримська світлиця», а деякі увійшли до його нової книги поезій «Вечірнє вогнище», що недавно побачила світ в одному з київських видавництв.

До цієї солідної за обсягом книги (майже 300 сторінок!) і дуже розмаїтої за своєю тематикою увійшов уже згаданий роман у віршах «Московський час», присвячений періоду навчання автора в московському Літінституті. Уривки з цього твору вперше друкувалися в «Кримській світлиці».

Розповідаючи про уже віддалені в часі події, про своїх літінститутських друзів та колег, автор на окремі моменти свого московського життя і навчання, — а це 70-ті роки минулого століття, — дивиться з позицій сьогодення: якими вони були тоді, і як змінився їхній світогляд нині на СНДєсівському про-

торі. Біля окремих віршів роману з'явилися постскриптими з новітніми датами і з новим поглядом на ті колишні суспільно-політичні події. Наприклад, згадуючи в одному з віршів свого однокурсника — уродженця Кавказу, котрий і в Москві завжди ходив у своїй папасі, підкреслюючи тим самим відданість своїм кавказьким національним звичаям та традиціям, автор у дещо видозміненій редакції вірша, на що вказує дата під ним 1977-1994 рр., зазначає: «...але коли Грозний тону в крові, я певен: у горах він бився за волю в папасі отій, що носив у Москві».

З теплотою, щирістю, а інколи й з легким гумором оповідає поет про своїх друзів — казах Туленди Нурмухамедова, евенка Алігету Немтушкіна, узбека Абдукхахара Ібрагімова, про алтайця Миколу Черкасова, прадіда якого було колись під час розкуркулювання вислано на Алтай зі Сміли, що на Черкащині, про російськомовного поета з Ростова Анатолія Гришенка, родинні сліди якого теж тягнуться до України, і якому батько-шахтар в дитинстві читав шевченківського «Кобзаря», про іванофранківця Миколу Яновського, який і в Москві ходив у своїй вишиванці...

Різні люди, різні долі, різні звичаї... І як би не жилося-вчилося в північній столиці, все ж душа кожного була звернена до місць, звідки він прийшов, де його коріння, в тому числі й автора роману «Московський час»:

*Що мені співати на чужині?
Правду скажеш — кара не мине.
Заблукала Муза в Україні,
Довго не навідує мене, —*

з боєм у серці пише поет про своє тимчасове московське перебування, про навчання, де більше уваги приділяли чужому, а свого цурались:

*На курсах у Москві мене навчали
Передовим літературним стилям
Гемінгуея, Маркеса і Джойса.
Чого ж про них я завжди забуваю,
Чого про них я навіть не згадаю,
Коли почую українську пісню,
Де кожне слово сяє діамантом,
Де кожне слово падає з небес?*

*«Ніч яка, Господи, місячна, зоряна!
Ясно — хоч голки збирай».*

Повертаючись після навчання додому, в Україну, поет пише:

*Отак і простились з Москвою,
З її скупуватим теплом.
«Завжди залишайся собою!» —
Оце наш червоний диплом.*

Роман у віршах «Московський час» — широке художнє полотно. І досягнути його водночас нелегко. Гадаю, що фахівці з літературної критики скажуть про нього своє слово, не обійдуть мовчанкою. Адже, як на мене, твір цікавий, як у тематичному, так і в психологічному вимірі. Він вартий уваги і доброго поцінування.

Що ж до інших поетичних циклів книги «Вечірнє вогнище» — то і вони цікаві, бо написані талановитим поетом.

У «Черкаському зошиті» зібрані вірші, написані під час життя і праці поета в місті Черкаси. Тут і спогади про тих митців-черкашан, які вже, на жаль, відійшли за вічну межу, і вірші-роздуми про сенс життя, про місце кожного з нас у ньому, про смертних і безсмертних:

*Я трудився в ім'я України,
І сумління мене не гризе.
Йй одній я, можливо, щось винен,
І вона лиш прости мені все.*

Чимало в книзі є й філософських мініатюр, громадянської, інтимної та пейзажної лірики, пронизаної широкою прихильністю до людини, любов'ю до рідної землі, до кожної деревинки і білиночки:

*Хіба десь є у світі більше щастя,
Як слухать дощ в травневому саду?
(«Травневий дощ»)*

*Цвіте жасмин, а я один —
На жаль, один його я бачу...
(«Жасмин»)*

*Заворожила біла група
в зеленій гавані, в саду...
(«Зелена гавань»)*

*І зорі під вечір, як сестри,
Розважать мою самоту.
До хати усіх не завести —
Під ними й засну у саду...
(«Все рідше я душу маніжу»)*

*Вже заховався день за садом
І там толькано догорів,
І зорі стиглим виноградом
Мені поблискують вгорі.
(«Вечірня елегія»)*

Можна було б ще й ще звертатися до читат, до поетичних малюнків, вміщених у книзі «Вечірнє вогнище», лейтмотивом якої є поетові рядки:

*Отут згоріти б у плоннін,
а не сконати у гнитті!
Хай від вогню ми — напівтіні,
але ж напів — і — золоті!*

І в цьому ж, певно, закладено весь сенс поетового життя: горіти, а не скніти.

Незважаючи ні на різні життєві негаразди, що інколи підносять доля, ні на солідний вік — йдеться ж до 75-ліття! — поет Василь Марсюк сповнений творчого завзяття, нових творчих задумів. І Київ, де він живе, і Донбас, де він народився, і Крим, де до нього приходять творче натхнення, — то все його Вітчизна, його неподільна Україна:

*Хай ми різні — і Крим, і Донбас,
Подніпров'я, Волинь і Карпати.
Україна — у кожному з нас,
А вона для усіх нас — мати.*

*Україні не треба прикрас —
Шароварні свята, концерти.
Україна — це кожний із нас,
Хто за неї готовий померти!*

Василь Марсюк — ширий у своїй творчості. Він не розкидається красивими словами, не кидася їх на вітер. У кожному рядку — його зболена душа, його любов до рідного краю, до України. Та інколи він може бути й різким у своєму ставленні до людей цинічних, нищих душею, котрі люблять тільки себе в собі, жадають слави і достатку, та й більш нічого. Для них він підготував цикл «Сатирична суміш», яка влучно потрапляє в ціль, висвітлює і висміює вади нашого нинішнього життя-буття.

Книга віршів «Вечірнє вогнище» — чесна, відверта, щира і талановита. Вона — свідчення творчого апогею доброго, мудрого, збагаченого великим життєвим досвідом працюючого поета. «Вечірнє вогнище» поета Василя Марсюка зігриває душу, світиться іскрами живого вогню, запрошує у своє сяйво до неквапливої, тихої, сердечної розмови на схилі дня. Але ще ж не вечір...

Пропонуємо шанувальникам художнього слова добірку «кримських» віршів поета В. Марсюка з його нової книги «Вечірнє вогнище».

Данило КОНОНЕНКО

Василь МАРСЮК

«ЯК НА СВІТ З АЙ-ПЕТРІ ГЛЯНЄШ...»

КОКТЕБЕЛЬ

Я очманів у Коктебелі
від тісноти і децибелів.
Тепер це вже не мій курорт,
де все змішав до купи чорт:
базар, вокзал, аеропорт.

Йдеш біля моря — як на ринку,
йдеш біля моря — наче в шинку,
де крутять сто одну платівку
по всіх кутках без відпочинку,
і в небі сонячну платівку
хтось крутить, як гарячий душ...

І тільки моря синій плюш
ще повіває прохолоду.
Заходь, заходь у ніжну воду —
і вмити забудеш про базар,
про москаленків, про татар!
І погляд твій єдиним змахом
злетить, як птах, над Кара-Дагом,
де із вершин спадає тїнь,
неначе сїть, в морську глибїнь,
де скеля з профілем Волошина
гукає в далеч заворожену,
у той колишній Коктебель,
де прямо з пристані фореель,
чи то кефаль, колись ловив ти.

Згадаєш тишею сповитий
Будинок творчості, і квіти,
і друзів лагідні привіти,
і поцілунки, як вино...
Давно усе було, давно
чи то вві сні, чи то в кіно,
чи то в раю давно, давно.

КРИМСЬКІ ЕТЮДИ

Я в молодості так чудово плавав,
що Чорне море міг переплвти
від Криму до Туреччини,
наприклад.

Але скажіть,
що я робив би там?!

Коліс давно
серед курортних юрбищ
Крим мені здався безлюдним:
серед того Вавилона
я не побачив татар.

В юнацькі роки біля моря
так мені дуже хотілось
влитись у зграю дельфінів!
Важко жилося
серед людей на землі.

У Феодосії (Кафі)
не п'ється в кафе мені кави
і вина мені не смакують:
тут на базарах колись
кров українську пили.

Ночами так смутно
падають зорі над Кримом,
як сльози дівчат-полонянок...
Невже вони й досі
горюють на небесах?

В рабстві тут була і Настя-бранка,
згодом жінка грізного султана,
знана цілим світом Роксолана,
що у райських розкошах купалась,
а в душі любила рідний край.

Що це за час настав?!
Жінки із України
летять за море на вогні борделів,
немов метелики нічні.

Порівняти місяць з ятаганом
нині, знаю, буде старомодно.
Як тоді назвали гостре лезо,
підняте вночі
над Чорним морем?!

Через Крим усю ніч
пролітали із криком гуси,
наче скрипучі вози
із чумацькою сіллю
на Україну ішли.

КРИМСЬКИЙ КАНАЛ

До самого серця степу
дніпровська вода біжить...
Ні, не просто вода,

це кров голуба струменить,
землі української кров!

Як на світ з Ай-Петрі глянеш —
хвилям простору у морі,
людям вільно на землі.

Хмара вечірня підмочла в кагорі,
небо і море злилися без межі,
повна гармонія в небі і в морі —
ось тільки хмара горить у кагорі,
ось тільки шторм у душі.

Галька, шліфувана галька
все шурхотить під ногами...
Ось що із гордої скелі
роблять буденні хвилі,
бачиш, поете!?

Хто це, хто стругає море?
Гляньте, гляньте, скільки стружок
кучерявиться-біліє!

Сонце, чи тобі не жалко
так людей пекти на пляжі?
Аж прибій шкварчить, як сало.

Ховаюся від сонця під сосною.
Стара, покручена — і я не молодий.
Подумалось:
а хто з нас старший віком —
не віком, а мільйонами віків?!

ЧОРТІВ ПАЛЕЦЬ

З паса горбистих гір
скеля самотня стримить,
наче обвуглений палець.
Може, з пекельної магми
чорт подає нам знак?

В АЛУШТІ

Берегом йду під горою,
де із вулкана в море
лава текла колись.
Може, колись — це вчора?
Як же це я не побачив?!

СЕВАСТОПОЛЬ

Місто слави і безслав'я.
Звідси нитка православ'я
в Київ потяглась.
В бухті третя флот російський
поруч з флотом українським —
шука і карась...

ПІВДЕННИЙ БЕРЕГ

Славні курортні місця.
Весело. Сито. Бездумно.
Нібито рай на землі.
Значить, є десь і пекло —
сльози, нестатки і піт?

Ми вийшли на балкон,
щоб з'їсти кавуна.
Хай місяць-молодик
замість ножа нам буде!

Уночі — обійми жінки,
а удень — обійми моря.
Ніжні руки, теплі хвилі —
дні чи ночі більше милі?

Повз куші шипшини
сходжу на гору
до могили Волошина.
Невже отак завжди
до слави важко йти?

ЖИВА ВОДА

Данилу Кононенку — редактору
кримської газети «Джерельце»
з нагоди її десятиріччя

В Криму, в степу, неначе серце,
томилось-билося джерельце
під чорним каменем весь вік.
Але знайшовся чоловік,
з-під валуна звільнив потік —
і він побіг, побіг в долину,
побіг, не знаючи зупину.
Хоч сонце сушить і пече,
а потічок тече, тече
і веселить усю долину
і кущик терну, і калину...

Отак всю нашу Україну
твій звеселяє, друже, труд,
змиває з душ іржавий бруд.
І над потоком наші діти
і татарчата, наче квіти,
в один зійшлися хоровод,
в один гуртуються народ.

Хвала труду! Хвала людині,
яка в сухій, сухій пустині
все ж докопалась до води!
А є вода — то є плоди.
І ворогів аж душить лютя:
у нас живі джерела б'ють!

Бібліотеку «Кримської світлиці» поповнила подарована письменником із Закарпаття Мирославом Дочинцем книга «Многії літа, благії літа», яка за рейтингом «Книжка року-2010» увійшла до списку найпопулярніших видань України. Пропонуємо увазі читачів уривок з цієї книги і запрошуємо до нашої «Світличної» бібліотеки!

(Продовження. Поч. у № 14-16)

Якщо ви втомлені, слабкі, хворобливі, просто дайте організмові відпочити. Нехай простішим стане харчування. Для цього слід їсти якусь одну страву щодня. Наступного дня — іншу. Хоча б тиждень-другий.

Якщо в домі немає ні ліків, ні грошей, а ви занедужали, нічого не бійтеся. Попросіть добру людину, а ще краще дитину, аби принесла вам гілочку верби. Подрібніть її і заваріть чай. Цей золотавий напій пахнутиме літом і вашим дитинством. Він здолає застуду, зніме озноб, очистити тіло і заспокоїть душу. Це — природний аспірин та анальгін.

Не переробляйтесь. Після кількох днів важкої роботи — перепоїнок.

Цибуля помічна від усіх хвороб. Дрібно нарізану цибулину залити пляшкою спирту. Настоявати 3 доби у темному місці, процідити і пити з водою по 15-20 крапель тричі на день до їжі. Така настоянка стимулює роботу всіх органів.

Ліки з цибулі. Цибулину натерти на терці і залити півлітра гарячого молока. Настояти в теплом місці. Вечері перед сном випити одну половину, а вранці натщесерце — другу половину.

Чоловік, що живе з двома жінками (має коханок), вмирає набагато раніше, ніж його жінки.

Якщо чоловік вживатиме щоденно хоча б третину склянки соку або пюре гарбуза, то довго відчуватиме себе сильним. На цей рахунок маю ще одну підказку — не носіть тісної і теплої спідньої білизни. Природа так побудувала чоловіка, що його приналежність виступає з тіла. Тож весь час повинна бути на прохолоді, на повітрі.

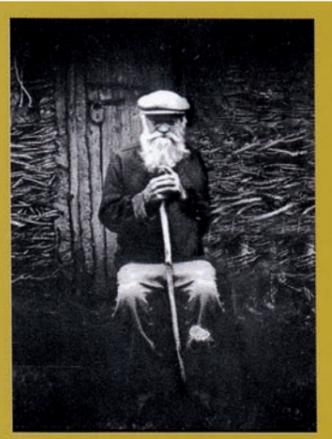
Наші батьки добре знали: для доброго здоров'я чоловікові слід вживати сало з цибулею, а в піст — кашу або квасолю з олією. І обов'язково — цибулю. І щодня. Цибуля дразнить язик і шлунок. А значить, — і чоловіка.

Груша — плід для чоловіків. Але лікувальна груша тільки та, що пахне. До того ж вона понижує тиск. Не можна їсти гнилий груш.

Найкраще понижують тиск — селера, журавлина, грейпфрут.

Ми забуваємо, що ліки ростуть із землі. Наприклад, гречка. Вона нормалізує тиск, допомагає при цукровому діабеті. Гречка замінить хворому і картоплю, і хліб. Усім, хто хворіє на склероз, ревматизм, запалення суглобів, також треба включити гречку до свого меню. Гречка зміцнює судини і очищає очі.

Найцінніші горіхи — незрілі. Вони містять вітамінів у кілька десятків разів більше, ніж висушені. Тому не лінуйтеся незрілі зернята почистити і залити медом, сиром,

**МНОГІІ ЛІТА.
БЛАГІІ ЛІТА**
Заповіді 104-річного карпатського мудреця - як жити довго в здоров'ї, щасті і радості

пом, горілкою. Це — ваша аптека. Полуниця добре очищає всі нутрощі, освіжає тіло.

Вишня і черешня очищають кров. Від малини прибуде кров, укріплять нігті й волосся.

Персики слід їсти, коли нема апетиту.

Сушені абрикоси — диво для серця. Коли воно кволе, пийте з них 2-3 горнятка узвару щодня.

Яке диво — калина. Моя бабка вважала її найкращими ліками і найсмачнішими ласощами. Любила пісню співати «Ой, не сама'м, не сама калинку ламаю. Ламав її мій миленький, я лем пригинала...» Ось найпростіший і найкращий її рецепт із калини. Дві столові ложки подрібнених квіток, листя, гілочок, ягід залити двома склянками окропу, закутати і три години настоювати. Потім процідити. Пити по півсклянки 4 рази на день.

Допомагає навіть від раку. Крім усього, від цього калинового чаю в жінок довго залишатимуться дівочими груди.

Настій калини дають хворим, у яких фурункули, екзема, різні висипи на шкірі. Дівчатам добре змащувати соком ягід обличчя, витримувати 20 хвилин, а потім умитися холодною водою.

Часником, хроном, калинкою, лимоном обезпечите себе від усілякої зарази.

Диня найкорисніша кругла, з гладкою шкіркою.

Диво-ягода — смородина. Чорна — для вітамінів, червона — для крові, біла — для нирок. Щодень споживаючи її, за місяць можна для тіла стільки доброго набутти, скільки за рік ніякими ліками не

зробиш.

Без смородини важко вигодувати здорову і сильну дитину, сильною — просто неможливо. Це як природні дріжджі для її розвитку і росту. Кілька ложок смородини в день — і дитина матиме і апетит, і добрий сон, і гарний настрій. І рости буде на очах. Смородиною виводять з організму все отруйне, гниле, мертве. Смородина — ягода давніх мудреців.

Винограду треба наїстися на цілий рік наперед, споживаючи восени щодня по два грона. Коли чавите з нього сік або вино, жменьку ягід треба кинути на землю, щоб набралися «солі землі».

Хочете довго залишатися молодим і довго жити? Раз на тиждень влаштовуйте собі горіхово-яблучний день. Зранку приготуйте 8 яблук і 8 горіхів. Приблизно кожні 2 години з'їдайте по одному яблуку і горіху. Щоб протягом дня шлунок був зайнятий.

Незнаючи кажуть, що огірок — це сама вода. Це не так. Їжте щодня ціле літо огірки і помітите, як за сезон у вас побілішають зуби, зміцніють нігті, волосся стане блискучим. А шлунок буде працювати, як годинник.

Дуже важливо пити воду з джерела і криниці, припавши губами. А також, даруйте, справляти малу нужду на землю в полі чи в лісі. Так ваше тіло підживить земля енергетика.

У кавуні — цілющий білий шар між м'якшумом і шкіркою. Ним можна будь-які камінці вигнати.

Калину тримаю над зволоком увесь час. Щоб кожного разу кинути кілька ягід до рота. Цілюща сила в ній від грудня до квітня.

Вирубуючи капосну ожину в саду, залишіть кущик. Прикладайте її листя до ран чи виразок. Якщо рана велика, дав'ят на неї з листя сік. Ліпших ліків від цього немає.

При температурі й лихоманці напийтеся гарячого чаю з сушеного листя і ягід ожини, закутайтеся, щоб пропотіти. Дихати стане легше, температура спаде. Полегшає на душі.

Ніщо не pomoже так від зубного болю, запалення печінки, нирок, кишківника, як цвіт і ягоди бузини. Діабетиків мучать інсуліном. Але ж раніше його не було — і жили люди. Їжте багато капусти, як кролі.

При болях і запаленнях дуже помічний терен.

При безплідді допоможуть огірки, шавель, троянда.

Зуби в мене міцні і здорові, бо повсякчас жую ялівець, смочку сушену суніцу.

Багато їм цибулі — сирої, вареної, смаженої. Цибуля старість відганяє.

Найпоживніше м'ясо — з домашнього індики та курчати.

На Далекому Сході ми ніколи не мали цинги, бо буряти навчили нас споживати настурцію, звіробій, подорожник і гілочки лимонника. З тих пір я завжди сію настурцію в дворі і готую з її листя «салат молодості».

Їжте більше гіркого, а солодкого краще не їсти взагалі. Можна трохи

чорного шоколаду.

Цілющі ласощі з айви. Розрізати плоди на половинки, видобати серцевину, насипати туди цукру — по столовій ложці. Айву кладіть на деко догори надрізом і заливайте цукор червоним вином. Далі плоди треба тримати в духовці добру годину. Коли айва запечеться, то вино буде густим і зеленим. Ця страва добре очищує організм, зміцнює серце й судини, підтримує печінку і підшлункову залозу. І смачніша за шкідливі цукерки.

Виноград трохи подібний до жіночого молока. Може, тому так швидко ростуть діти, які їдять його вдосталь. Якщо виноград не доступний, можна виготовити виноградний квас. Цей напій не тільки дуже смачний, але й зміцлює шлунок, печінку, підшлункову залозу, нирки, виводить зайві солі, нормалізує тиск.

Перекрутити на м'ясорубці листя винограду — півлітрову банку. Покласти його в трилітрову банку, залити перекип'яченою теплою (не холодною і не гарячою) водою, додати склянку цукру, розмішати, закрити кришкою і поставити у теплом місці. За добу кришка «вистрелить». Тоді накрити банку пелюшкою. Щодоби помішувати паличкою за годинниковою стрілкою, збагачуючи квас киснем (добре при цьому читати молитву). На четверту добу квас процідити, розлити у скляний посуд. Можна додати роздзинки.

Якщо не знайдете листя винограду, то квас (за тим самим рецептом) можна зробити з листя ожини, смородини, малини.

Квас із березового соку навчила нас робити ще прабабка. Косарі його брали з собою у спеку. Квас пили, як ліки, коли ломило в суглобах, при подагрі, каменях у нирках та сечовому міхурі, від екземи, лишай, фурункули, цинги. Дуже помічний він після зими чи після хвороби, коли треба відновити сили, при загальній слабості та ангінах. Добре його пити тим, хто має висипи на шкірі чи лишай.

Березовий квас я готую так. У посуд з березовим соком кладу прожарені окрайці житнього хліба. Через дві доби додаю кору дуба, можна й вишневі, малинові та смородинові гілочки. Буде гарний аромат і винний колір. Посуд закорковую, і за два тижні квас готовий. Пийте на здоров'я, бо це справді здоровий напій.

Погана їжа — картопля, особливо смажена. Українці їдять багато картоплі, хліба, випічки, сала, п'ють горілку — і живуть недовго.

Я зауважив, що найбільше довгожителів серед адвентистів. Вони майже не їдять м'яса і не п'ють спиртне. А головне — вірують.

Розсіл (сік квашеної капусти) — найдоступніші ліки від цукрового діабету, хвороб печінки, шлунка, підшлункової залози, нервової системи. Він підстьобне ці органи до роботи і оживить усе тіло.

Щодня я з'їдаю бодай ложку-дві квашеної капусти. І вам так раджу.

(Продовження в наступному номері)

ДЕНЬ ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

18 квітня в Будинку Митрополита Софії Київської відбулися урочистості з нагоди Дня пам'яток історії та культури України.

У заході взяли участь віце-прем'єр-міністр України — міністр охорони здоров'я України Раїса Богатирьова; радник Президента України — керівник головного управління з гуманітарних і суспільно-політичних питань Адміністрації Президента України Ганна Герман; міністр культури України Михайло Кулиняк; професор кафедри архітектурного проектування Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури Лариса Скорик; директор Інституту археології НАН України, академік Петро Толочко; працівники Департаменту культурної спадщини та культурних цінностей Мінкультури, співробітники Науково-дослідного інституту пам'яток охоронних досліджень, члени Українського Національного комітету ICOMOS, члени Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, представники національних заповідників.

Були зачитані вітання працівникам пам'яток охоронної справи України від Президента України Віктора Януковича, Прем'єр-міністра України Миколи Азарова, Голови Верховної Ради України Володимира Литвина.

— Широ вітаю всіх, хто вкладає серце і душу у благородну та надзвичайно відповідальну справу збереження та охорони культурної спадщини, з професійним святом, — поздоровив присутніх міністр культури України Михайло Кулиняк. — Наша Батьківщина має багату історико-культурну спадщину, яка є невід'ємною частиною європейського та світового надбання.

Збереження культурної спадщини нашого народу належить до одного з пріоритетних напрямків державної політики.

Протягом останніх років в Україні було проведено велику роботу з впорядкування нормативної бази у сфері охорони культурної спадщини, яка вивела на новий рівень питання збереження національного надбання. На виконання доручень Президента Урядом здійснено консолідацію державного управління у цій важливій сфері. Тому на часі усім нам спільними зусиллями долучитися до вирішення усіх тих складних питань та проблем, які й до сьогодні існують у сфері охорони культурної спадщини.

Переконалий, що саме співпраця фахівців та громадськості, всіх тих, хто вболіває власним серцем та душею за нашу культуру, дасть змогу зберегти для прийдешніх поколінь неперевершені перлини українського історичного та культурного надбання.

Міністр культури Михайло Кулиняк вручив кращим працівникам галузі урядові відзнаки, почесні грамоти Мінкультури, пам'ятні знаки та цінні подарунки.

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

КВІТЕНЬ

27

1691 р. — козаки на чолі з Семеном Палієм розгромили татарську орду під Очаковом.

1906 р. — у Петербурзі вийшов перший номер газети «Український вісник».

2000 р. — Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про державні нагороди України», в якому була встановлена державна нагорода України — орден Богдана Хмельницького I, II, III ступеня.

Орден призначений для нагородження громадян України за особливі заслуги у захисті державного суверенітету, територіальної цілісності, у зміцненні обороноздатності та безпеки України.

Померли:

1904 р. — Михайло Старичківський, український письмен-

ник, автор історичних повістей, поет, драматург, театральний і культурний діяч.

1929 р. — був розстріляний один із керівників Холодноярівського антибільшовицького руху Яків Щириця.

1979 р. — у Львові у Брюховецькому лісі вбито поета, співака і композитора Володимира Івасюка, автора і виконавця пісень «Червона рута», «Водограй» та ін., що увійшли в класику і золотий фонд сучасної української естради.

28

1915 р. — розпочалися бойові дії українських січових стрільців на горі Маківці в Карпатах.

29

1648 р. — Богдана Хмельницького було обрано гетьманом України.

1885 р. — за повідомленнями севастопольського гра-

доначальника у Севастополі нараховувалося 26048 жителів, у тому числі 5177 військових. Лікарів у Севастополі на той час було 3, акушерок 1.

1918 р. — Всеукраїнський з'їзд хліборобів за підтримки німців проголосив П. Скоропадського гетьманом України.

1918 р. — у Севастополі на кораблях Чорноморського флоту піднято українські державні прапори, флот підпорядковано уряду УНР. У 1919 році цей день урядом Симона Петлюри був проголошений Днем Чорного моря. Начальником Морських сил Чорного моря призначено начальника севастопольської фортеці капітана 1 рангу Михайла Остроградського.

1992 р. — в Одесі розпочалися перші переговори державної делегації України з делегацією Російської Федерації по розподілу Чорноморського Флоту колишньо-

го Союзу РСР.

Померли:

1922 р. — Кирило Стещенко, український композитор, хоровий диригент і громадський діяч.

1938 р. — у застінках НКВС розстріляно українського поета, перекладача і кіносценариста Миколу Вороного.

30

1896 р. — до Канади прибула перша група українських емігрантів.

1918 р. — о 2 год. ночі 19 бойових кораблів Чорноморського флоту, екіпажі яких відмовилися підпорядкуватися уряду України, під впливом більшовицької агітації і на вимогу Раднаркому В. Леніна під командуванням контр-адмірала Михайла Сабліна перебазувалися в Новоросійськ, де більшість із них були безславно потоплені своїми екіпажами. В цей же день у Севастополі на броненосці «Георгій

Победоносєць» було організовано штаб Українського флоту під командуванням контр-адмірала Михайла Остроградського.

1919 р. — французькі війська евакуувалися з Севастополя.

1990 р. — на з'їзді Української Гельсінської групи було створено Українську республіканську партію на чолі з

Левком Лук'яненком.

На фото: голова виконавчого комітету Української Гельсінської спілки Левко Лук'яненко (в центрі) та секретарі виконкому Михайло Горинь (ліворуч) і В'ячеслав Чорновіл, 1989 рік. Лук'яненко відсидів у радянських таборах 27 років, Чорновіл — 15, Горинь — 12. На волю вийшли в 1987-1988 роках.

РЕЄСТР ПАМ'ЯТОК – НА САЙТІ МІНІСТЕРСТВА

Департамент культурної спадщини та культурних цінностей Міністерства культури України повідомляє, що відтепер Державний реєстр нерухомих пам'яток України у відкритому доступі розміщено на офіційному веб-сайті Мінкультури.

Пам'ятки місцевого значення представлено у розділі «Корисна інформація» на сторінці «Державний реєстр нерухомих пам'яток України (пам'ятки місцевого значення станом на 26 березня 2012 року)» у вигляді таблиць зі списками об'єктів та їхніми адресами. Для зручності користувачів Реєстр поділено на 27 файлів за територіально-адміністративним принципом (24 області України, АР Крим, міста Київ та Севастополь). Прямі посилання на відповідні сторінки веб-сайту:

<http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/doccatalog/list?currDir=162162>

та http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/doccatalog/list?currDir=162162&documentList_stind=21

Пам'ятки ж національного значення можна переглянути у розділі «Нормативно-правові акти», сторінка «Законодавство в сфері культури» (серед відповідних Постанов Кабінету Міністрів України).

Варто зауважити, що Реєстр містить інформацію станом на 26 березня 2012 року. Надалі – у разі внесення доповнень (після розгляду експертною комісією та схвалення науково-методичною радою Мінкультури) – інформація буде оперативно оновлюватися.

Директор Департаменту культурної спадщини та культурних цінностей Міністерства культури України Андрій Вінграновський висловив впевненість, що цей крок не лише стане показником прозорості і відкритості роботи центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини, але й суттєво прискорить та спростить громадянам доступ до публічної інформації.

КРИЛАТЕ ЗАХОПЛЕННЯ

ТРИВАЄ ПЕРЕДПЛАТА НА 2012 РІК

З 10 квітня Ви можете оформити передплату на друге півріччя

ОФОРМЛЕННЯ ПЕРЕДПЛАТИ НА ДРУГЕ ПІВРІЧЧЯ 2012 р. РОЗПОЧИНАЄТЬСЯ 10 КВІТНЯ.

Передплату можна оформити в будь-якому поштовому відділенні зв'язку України та через передплатні агентства.

У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на всі наші видання можна через сайт www.presa.ua, на сторінці «Передплата On-Line».

Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії можливо за адресою: <http://presspoint.ua/>. Така послуга доступна в будь-якій країні світу.

Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: nvu.kultura.porhun@gmail.com

Останні роки п'ять в Україні спостерігається бурхливий розвиток так званої малої авіації. Нині «на руках» у наших співвітчизників щонайменше чотирьох, чотиримісних літаків. Утім, це не надто багато, бо, приміром, у маленькій Чехії подібної техніки вдвічі більше.

Як відомо, урядовою постановою 2009 року значно спрощено, наближено до європейських стандартів порядок експлуатації таких літальних апаратів. А чи не призведе це у підсумку до того, що нині коїться на вітчизняних автошляхах?

— Жодним чином, — переконаний 55-річний корінний євпаторієць Сергій Шевчук. — Хоча б тому, що сьогодні досить серйозні вимоги передовсім до стану здоров'я. Вони, до речі, однакові — щодо діючого військового льотчика, пілота пасажирського «Боїнга» чи легкого «одномоторника». І ще. На відміну від військових прав пілота ліцензію неможливо придбати за гроші. Гарзд, гіпотетично уявімо, що ви її все ж купили. Злетіти ви зможете, а от приземлитись — навряд чи. Багаті люди просто купують великі літаки на кшталт «Цесни-джети», наймають пілота і спокійно літають. У випадку з малою авіацією приблизно 80 % пілотів — це люди з невисокими статками, зазвичай колишні військові і цивільні льотчики. Вони обмежують себе в їжі, ходять здебільшого пішки, на аеродром приїжджають на велосипеді, щоб тільки на півгодини-годину піднятися у небо на своєму «дирчику». Це цілком адекватні люди, без фанатизму.

Особисто Сергій Миколайович «став на крило» на власному RV-10 Kit, якого, до слова, з приятелями зібрав і перегнав із Москви до Євпаторії тільки чотири роки тому. За цей час пройшов повний курс підготовки приватного пілота у стінах Кіровоградської льотної академії, освоїв 5 моделей вітчизняних і зарубіжних ЛА, налітавши понад 600 годин. Торік на півночі Італії Сергій Миколайович відпрацював навички аварійного приводнення на тамтешнє озеро Комо і отримав відповідний міжнародний сертифікат. А ще облітав кіпрське небо.

Сьогодні у Шевчука аж три власних ЛА, у тому числі й досить раритетна, єдина в Україні, двомісна Cessna-140. А ще напівготова точна копія (зібрана чоловіком власноруч за оригінальними кресленнями) унікального німецького довоєнного розвідника Storch.

— В архівах, — пояснює свій вибір євпаторієць, — я «розкопав», що у роки минулої війни у нас на Демерджі був партизанський аеродром. Там сідали виключно «тихоходи» По-2, бо майданчик був завдовжки всього якихось 600 метрів, а далі прямовисна скеля. Я вирішив пролетіти за цим маршрутом. Для цього годиться тільки Storch. Цей літак спочатку призна-

чався для розвідки й евакуації підбитих льотчиків. Машина цікава тим, що завдяки своїм щільовим прикріпкам могла приземлятися із навантаженням «4g» подібно до вертольота. Перед війною Гітлер подарував такий літак Сталіну. А той дав команду авіаконструктору Яковлеву зробити вітчизняний аналог. У результаті вийшов Як-12, проте до Storch йому все ж було далеко.

Утім, Сергій Шевчук наразі більше переймається не історичною реконструкцією, а підготовкою реального перельоту до Лісабона (переліт запланований на квітень-травень 2012 року). Його надійна «єрвішка» давно в готовності № 1. На ній замінено майже все — навігаційне обладнання, пілотовське крісло, а ще встановлені чотири додаткові баки з паливом. Маршрут до португальської столиці — а це понад три з половиною тисячі кілометрів — мій співрозмовник збирається подолати без проміжних посадок за тринадцять годин. До нього в Україні ще ніхто на це не наважувався.

Базується крилата техніка Сергія Шевчука, як і його шести однодвигунових приватного аеродрому «Табаско» під Євпаторією. Польовий аеродром площею всього 10 гектарів за ці два роки встигли випробувати чимало не тільки українських, а й європейських «легкомоторників». Іх Сергій Шевчук, як керівник одноименого авіаклубу «Табаско», гостинно зустрічає, возить на своєму авто на екскурсії по Криму. Із деякими зарубіжними колегами євпаторієць контактує по Інтернету і має намір познайомитися ближче під час майбутньої кругосвітньої подорожі, яку планує здійснити після згаданої вище лісабонської репетиції. Скажімо, з акушером із Австралії Джоном Джоансоном. Той, виявляється, на своїй крихітній «єрвішці» зумів обігнути земну кулю тричі.

— Австралієць, — продовжує Сергій Миколайович, — дав мені слушні поради, рекомендації. Здебільшого щодо островів у Тихому океані: як туди сісти, з ким заздалегідь зв'язуватись, де візу оформляти. Це вкрай важливо, особливо у деяких латиноамериканських країнах. Там твій літак можуть елементарно обстріляти, сприймаючи його, приміром, за небажаного американського розвідника.

У самого Шевчука зібрана практично вся повна інформація щодо кругосвітніх подорожей на легкомоторних літаках. І не тільки. Свого часу на Канарах євпаторієць випала нагода познайомитись із живою легендою — знаменитим норвезьким мандрівником Туром Хєрдалом.

Василь САДОВСЬКИЙ

На знімку: Сергій Шевчук у ангарі на рідному аеродромі «Табаско» біля своєї раритетної Cessna-140.
Фото автора